

Всеукраїнська загальнополітична і літературно-художня газета

КРИМСЬКА

СВІТЛИЦЯ

<http://svitlytsia.crimea.ua>

№ 52 (1781)

П'ятниця, 27 грудня 2013 р.

Видається з 31 грудня 1992 р.

Ціна договірна

ДОБРИЙ, ЩЕДРИЙ, СВЯТИЙ МИКОЛАЙ, РІК НОВИЙ ТА ЩАСЛИВИЙ НАМ ДАЙ!

Перед Днем святого Миколая до редакції зателефонувала знайома вчителька із сімферопольської Української гімназії і запросила «Кримську світлицю» на незвичайний урок, якого її учні чекали цілий рік!

Протягом усього цього року діти гарно вчилися, старанно виконували всі домашні завдання, а особливо — творчі. Їхні чудові віршички, малюночки та розповіді були навіть надруковані у нашому «Джерельці». Майже всі учні брали участь у різних конкурсах, були чемними, допомагали рідним — робили багато добрих справ. У нагороду за це у 3-Б клас цього дня обов'язково повинен був завітати свяятий Миколай. Дівчатка та хлопчики разом зі своїм вихователем Любов'ю Петрівною Гуленко прикрасили новорічну ялинку, намалювали плакат з образом Миколая, вивчили вірші та пісні про нього. А ще написали йому листи зі своїми

побажаннями, згадавши всі свої добрі, а дехто, може, й не зовсім чемні вчинки.

Діти вкинули листи в скриньку і заспівали хором пісню «Ой, хто, хто Миколая любить». Аж раптом відчинилися двері — і до класу зайшли ангели, а за ними — свяятий Миколай! Він привітав усіх дітей, подякував їм за те, що добре вчилися і поводитися, а Артему Одайському та Євгену Новаку вручив ще й грамоти за активну участь в акції «Збережемо дерева!». Адже хлопці зробили дійсно добру справу — зібрали найбільше макулатури.

Всі учні отримали солодкі подарунки, а це означає, що в 3-Б класі вчать лише розумні, чемні, добрі дітки. Тож як не розповісти тепер про вчительку Української гімназії Світлану В'ячеславівну Римську, яка з 1-го класу вчить їх «розумному, доброму, вічному», щоб були вони саме такими!

(Продовження на 12-й стор.)

3 ШЕВЧЕНКОВИМ РОКОМ!

**«СНІЖНИЙ, ЧАРІВНИЙ, ПУХНАСТИЙ ЙДЕ У ГОСТІ НОВИЙ РІК.
З РАДІСТЮ, ЛЮБОВ'Ю, ЩАСТ'ЯМ ПЕРЕСТУПИТЬ ХАЙ ПОРІГ!
ОСІНИТЬ ДОБРОМ СВЯТВЕЧІР, А ЩЕДРОТАМИ — РІЗДВО!»**

Шановні працівники «Кримської світлиці»! Сердечно вітаю всіх вас з Новим роком! Щастя, добра, радості, успіхів усім вам і вашим родинам! — таке привітання надіслав до редакції Віктор Савович Тарахан, науковий співробітник Шевченківського національного заповідника у Каневі. І ще передав для «Світлиці» чудовий Шевченківський календар на 2014 рік з живописними творами зібрання Шевченківського національного заповідника.

Сердечно дякуємо шановному Віктору Савовичу за вітання і тиражуємо-адресуємо ці щирі, теплі слова усім нашим читачам-«світличанам»! Зі святами вас! До зустрічі у Новому, Шевченковому році!

ВРеспубліканському навчальному закладі «Сімферопольська спеціалізована школа-інтернат з поглибленим вивченням іноземних мов» за участі Постійного Представника Президента України в АР Крим Віктора Плакіди відбувся урочистий захід з нагоди святкування Дня святого Миколая, повідомляє пресслужба Представництва.

Віктор Плакіда привітав вихованців закладу зі святом та побажав, щоб свяятий Миколай надихав на

добрі справи та виконував найпотемніші бажання. Учні школи-інтернату продемонстрували гостям концертні номери, прочитали вірші та виконали пісні різними мовами.

* * *

Понад 20 тисяч книг у рамках акції «Книги, які нас виховали» були передані в День святого Миколая обдарованим дітям, вихованцям дитячих будинків і інтернатів, пацієнтам дитячих відділень лікарень Криму. Про це кореспондентів Укрінформу повідомила заступник голови Республіканського комітету АРК з інформації Тетяна Берегова.

Юним кримчанам передали книги з дарчими написами олімпійських чемпіонів із боксу та стрільби Олександра Усика і Артура Айвазяна, фіналістки конкурсу «Євробачення» Злати Огневич, майстра пі-

сочної анімації Ксенії Симонової, актриси Ади Роговцевої, російського актора і режисера Сергія Жиగుнова, гітариста Енвера Ізмайлова, російського письменника Бориса Акуніна.

Всєкримська акція «Книги, які нас виховали» проходила з ініціативи голови Ради міністрів Криму Анатолія Могильова з 11 листопада. До збору літератури приєдналися трудові колективи кримських підприємств, студенти, журналісти і всі бажаючі жителі півострова.

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудоий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регстраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олександр БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnicтво@gmail.com

ПРЕЗИДЕНТ ПІДПИСАВ «ЄВРОАМНІСТІЮ»

Президент Віктор Янукович підписав закон «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань».

Про це, як повідомляє прес-служба Президента України, сказав глава Адміністрації Президента України Сергій Львович. За його словами, вказаний закон підписаний Главою держави в редакції, яка надійшла до Адміністрації Президента. Після підписання Президентом закон направлено для опублікування.

Як повідомляв УНІАН, 19 грудня Верховна Рада України ухвалила закон про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, що відбувались під час проведення мирних зібрань. За цей закон проголосували 339 народних депутатів із 404, зареєстрованих у сесійній залі.

Законом «Про усунення негативних наслідків та недопущення переслідування та покарання осіб з приводу подій, які мали місце під час проведення мирних зібрань» передбачається, що учасники акцій протестів та масових заходів визнаються такими, що не мають судимості.

Законом, запропонованим народними депутатами від

«Батьківщини» П. Петренком, «УДАР» — В. Карпунцовим, «Свободи» — О. Махніцьким та ПР — Ю. Мірошніченком та Н. Шуфрічем, передбачається звільнити від відповідальності осіб, які були учасниками акцій протесту та масових заходів, щодо їхніх дій і рішень у період з 21 листопада 2013 року і до дня набрання чинності цим законом.

Всі кримінальні провадження та провадження щодо вчинення адміністративних правопорушень, відкриті з приводу визначених вище подій, підлягають закриттю.

ТИМ ЧАСОМ... Депутат від Партії регіонів Олена Бондаренко вважає, що представники опозиції, які виступали на мітингах, що тривають в Україні вже більше місяця, наговорили «років на 10» в'язниці. Про це вона заявила в ефірі «Свободи слова» на ICTV, повідомляє «Українська правда».

«Навіть заяви, згідно з нашим Кримінальним кодексом, які переступають закон, можуть тягнути роки на 10. Якщо навіть врахувати, що наговорили опозиціонери на всіх майданах одразу, я вам скажу, років на 10 (в'язниці) наговорили», — сказала Бондаренко.

«Стаття 109 — заклики до насильницького повалення влади — до 5 років (в'язниці). Стаття 279 — блокування транспортних комунікацій; 293 — групове порушення громадського порядку; 294 — масові заворушення; 295 — заклики до вчинення дій, що загрожують громадському порядку; та 341 — захоплення державних будівель», — перерахувала вона.

«Це всі, підкреслюю, це всі статті Кримінального кодексу, навіть не Адміністративного. За це існує покарання у нормальній демократичній країні», — заявила Бондаренко.

«Не плутайте мирні зібрання з мирними захопленнями будівель, мирними бійками, мирним вандалізмом... Це все було, це все є, і за кожним фактом порушено справу правоохоронними органами», — додала регіоналка.

НАРОДНЕ ВІЧЕ ОГОЛОСИЛО ПРО СТВОРЕННЯ НАРОДНОГО ОБ'ЄДНАННЯ «МАЙДАН»

Багатотисячне народне віче «Одна країна — один Майдан», яке 22 грудня відбувалося в Києві, оголосило про створення народного об'єднання «Майдан». Про це повідомляє кореспондент Укрінформу.

Новостворений колегіальний орган очолили співголови Ради «Майдану» Олег Тягнибок, Сергій Квіт, Віталій Кличко, Юрій Луценко, Юлія Тимошенко та Арсеній Яценюк. До складу Ради об'єднання також увійшли представники опозиційних політичних партій та лідери громадських організацій, відомі громадські діячі.

Рада «Майдану» планує розгорнути широку мобілізаційну роботу з організації спротиву нинішньому режимові в усіх областях України та координації протестного руху по всій території Української держави.

Лідер фракції «Батьківщина» Арсеній Яценюк озвучив політичні завдання новоствореного добробуту і вклала величезні кошти в політичні амбіції українського президента, перспективи якого вкрай неоднозначні, говорить про те, що російська влада не дуже розуміє, що робити з Україною», — сказав російський опозиціонер.

Він висловив думку, що Путін вважає, що можна за гроші купити суверенітет України.
«Я не вірю в це. Я думаю, що ці гроші витрачені даремно», — зазначив Яшин і додав, що ці гроші будуть витрачені «на політичний капітал Януковича і його команди».

Він зазначив, що з росіянами не радяться, «на що витрачати гроші», а для Путіна «геополітичні амбіції мають пріоритетне значення».
«Те, що російська влада розпечатала Фонд національ-

ної громадської організації «Народне об'єднання «Майдан». Одне з перших завдань — це масовий вступ до даного руху.

Яценюк підкреслив, що одним із політичних завдань об'єднання є боротьба за ухвалення нової української Конституції, в якій би відображався баланс влади в країні.

За словами А. Яценюка, «Президент не повинен бути царем, а український народ повинен отримати право відправити такого Президента у відставку».

А. Яценюк також наголосив, що ще одним завданням об'єднання є створення плану змін для країни, котрий би передбачав незалежність суддів, знищення корупції.

Також він висловився за ухвалення «європейського» закону про прокуратуру та за реформу міліції, яка має стати підзвітною територіальній громаді.

Крім того, А. Яценюк підкреслив, що ще одним завданням об'єднання є боротьба за ухвалення нового Податкового кодексу.

МІЛІЦІЯ РОЗСЛІДУЄ НАПАД НА АВТОМОБІЛЬ КООРДИНАТОРА КРИМСЬКОГО ЄВРОМАЙДАНУ

Сімферопольська міліція відкрила кримінальне провадження за фактом пошкодження автомобіля співкоординатора кримського Євромайдану Сергія Ковальського. За повідомленням Головного управління МВС України в Криму, невідомі зловмисники побили вікна і порізали шини автомашини.

Інформація про це внесена до Єдиного реєстру досудових розслідувань за статтею про умисне знищення або пошкодження чужого майна, що заподіяло шкоду у великих розмірах. За попередньою версією правоохоронців, пошкодження автомобілю за-

вдані тупим предметом. Разом із тим, сам Сергій Ковальський повідомив, що в автомобіль також було випущено близько 30 куль. Напад стався, найімовірніше, за кілька годин до того, як цим автомобілем група кримських активістів мала їхати на Народне віче до Києва. За повідомленням правоохоронців, проводиться комплекс оперативно-розшукових і слідчих дій.

Два тижні тому невідомі порізали шини автомобіля іншого співкоординатора кримського Євромайдану Сергія Мокренюка. Так само невідомі пошкодили колеса автомобіля, який перевозив звукове обладнання, що використовувався під час мітингів у Сімферополі проти зупинення євроінтеграції України. Досі міліція зловмисників не знайшла.
Радіо «Свобода»

НАЙВПЛИВОВІШИЙ ПОЛІТИК 2013 РОКУ В КРИМУ — МОГИЛЬОВ

Голову Ради міністрів Автономної Республіки Крим, лідера Кримської організації Партії регіонів, колишнього міністра внутрішніх справ України Анатолія Могильова визнано найвпливовішим політиком Криму за підсумками 2013 року.

За результатами опитування експертів Кримського незалежного центру політичних дослідників і журналістів, кримський прем'єр отримав 9,00 балів із 10 можливих. Це — найвищий рейтинг впливовості за весь період проведення подібних опитувань з 1997 року, за винятком 2010-го, коли рейтинг найвпливовішого політика в Криму прем'єр-міністра автономії Василя Джарти сягнув позначки 9,70 балів з 10. На думку експертів, Анатолію Могильову вдалося не лише зберегти, але й посилити контроль «донецьких» над Кримом. Також Анатолій Могильов зберіг вплив в Адміністрації Президента України та успішно лобював свої інтереси в Кабінеті Міністрів і Верховній Раді України.

Колишній найближчий соратник Джарти — перший заступник голови Ради міністрів АРК Павло Бурлаков — другий у рейтингу впливовості (7,02). У році, що минає, він разом із А. Могильовим реально керував Кримом і модерував багато політичних процесів в автономії.

Третім за впливовістю вперше визначений «сірий кардинал» кримського парламенту, заступник голови Верховної Ради АРК Григорій Іоффе. І хоча його рейтинг (5,12) значно поступається кримським керівникам із Донбасу, він обійшов свого шефа. У вищій посадовій особі автономної республіки, спікера кримського парламенту Володимира Константинова — лише четвертий результат (5,10).

П'ятий в експертному рейтингу — новий лідер Меджлісу, керівник фракції Курултаю-Руху Рефат Чубаров (4,88). Він зумів організувати прямі вибори нового складу Курултаю, виграв складні вибори голови представницького органу кримських татар і домігся формування керівництва Меджлісу зі своїх прибічників, почав діалог із прем'єром Могильовим.

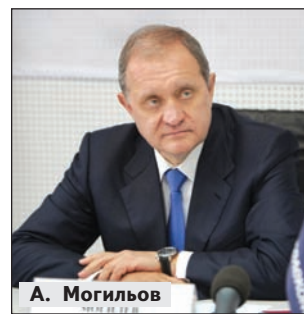
Р. Чубаров лише набагато випередив у рейтингу кримського уряду Рустама Теміргалієва (4,80), який цілеспрямовано домагався та одержав високу посаду в уряді, де зарекомендував себе професійним управлінцем. Сьоме місце — у віце-прем'єра кримського уряду, керівника апарату РМ АРК Ольги Удовіної (4,68), яка, як і Р. Теміргалієв, незважаючи на вимогу закону, не складала свій депутатський мандат у ВР Криму.

До першого десятка найвпливовіших політиків Криму, на думку експертів, також увійшли перший заступник голови ВР Криму Сергій Донич (4,60), народний депутат України Лев Миримський (4,14) та його колега по українському парламенту экс-голова Меджлісу Мустафа Джемільов (4,10). Останній зберіг місце неформального лідера кримських татар і вплив як усередині країни, так і за її межами.

Кримський незалежний центр політичних дослідників і журналістів щороку проводить традиційне опитування експертів з метою визначення найбільш впливових кримських політиків року, що минає. Ступінь впливовості обраних політиків (немає значення — позитивної чи негативної) оцінювався за 10-бальною шкалою.

У попередні роки найвпливовішими політиками Криму були визнані Анатолій Могильов, Василь Джарти, Анатолій Гриценко, Антон Пригодський, Сергій Куніцин, Леонід Грач, Аркадій Демиденко, Борис Дейч, Василь Кисельов і Анатолій Франчук.

Слід зазначити, що підсумки проведення КНЦПДЖ опитування експертів не несуть для його об'єктів жодного позитивного чи негативного політичного навантаження і відображають лише точку зору експертів КНЦПДЖ.

А. Могильов

то випередив у рейтингу впливовості віце-прем'єра кримського уряду Рустама Теміргалієва (4,80), який цілеспрямовано домагався та одержав високу посаду в уряді, де зарекомендував себе професійним управлінцем. Сьоме місце — у віце-прем'єра кримського уряду, керівника апарату РМ АРК Ольги Удовіної (4,68), яка, як і Р. Теміргалієв, незважаючи на вимогу закону, не складала свій депутатський мандат у ВР Криму.

До першого десятка найвпливовіших політиків Криму, на думку експертів, також увійшли перший заступник голови ВР Криму Сергій Донич (4,60), народний депутат України Лев Миримський (4,14) та його колега по українському парламенту экс-голова Меджлісу Мустафа Джемільов (4,10). Останній зберіг місце неформального лідера кримських татар і вплив як усередині країни, так і за її межами.

Кримський незалежний центр політичних дослідників і журналістів щороку проводить традиційне опитування експертів з метою визначення найбільш впливових кримських політиків року, що минає. Ступінь впливовості обраних політиків (немає значення — позитивної чи негативної) оцінювався за 10-бальною шкалою.

У попередні роки найвпливовішими політиками Криму були визнані Анатолій Могильов, Василь Джарти, Анатолій Гриценко, Антон Пригодський, Сергій Куніцин, Леонід Грач, Аркадій Демиденко, Борис Дейч, Василь Кисельов і Анатолій Франчук.

Слід зазначити, що підсумки проведення КНЦПДЖ опитування експертів не несуть для його об'єктів жодного позитивного чи негативного політичного навантаження і відображають лише точку зору експертів КНЦПДЖ.

АНОНС! «ДВА РОКИ АПРЕМ'ЄРСТВА МОГИЛЬОВА У КРИМУ: ПОРАЗКИ ВІД КРИМІНАЛІТЕТУ» — читайте в наступних номерах «КС»!

Р. Чубаров

У КРИМУ ЛЕДЬ НЕ СТАЛАСЯ НОВА «ВРАДІВКА»

Об'єктивного розслідування вбивства молодого хлопця вимагали від правоохоронців близько сотні жителів кримського селища Первомайське. Обурені люди вийшли на мітинг під будівлю райдержадміністрації і хотіли штурмувати місцевий райвідділ міліції, передає ТСН.

Очевидці кажуть, що чоловіка вбили зенацька посеред вулиці. «Конфлікту жодного не було. Просто підійшов», — каже свідок Андрій Дорошенко. Поранений Рустем помер у лікарні. Його мати впевнена, що син постраждав ні за що. Мітингувальники побоюються, що вбивця 27-річного односельця може уникнути покарання через впливові зв'язки. Селищем ширяться чутки, що свідчення взяли не в усіх свідків. А у справі фігурує кухонний ніж, тоді як очевидці стверджують, що п'яний молодик за кілька хвилин до вбивства хизувався саморобною зброєю. «Показував ніж. Він зробив ніж із напилника. Потім почав пістолетом хизуватися», — розповів свідок Сергій Щербина.

Людей, налаштованих штурмувати райвідділок, зупинили керівники міліції та прокуратури. Вони запевнили селян у неупередженості слідства та закликали не вдаватися до радикальних дій. Підозрюваний наразі перебуває у СІЗО. Кримінальне провадження після успішного резонансу під особистий контроль взяв прокурор Первомайського району Андрій Оліяр. Після його запевнень мітингувальники розійшлися, але пообіцяли пильно стежити за ходом слідства.

Мова — немов грайлива ріка, — побавиться якимось камінчиком і відкине його за межі свого русла, а інший пригорне здалеку і вже не хоче з ним розлучатися. І дарма ми тужимось — потрібне залишить, а чуже — виплює. Чи приживуться різноманітні «гламури», «драйви», «креативи»? Особисто мені живити ці слова якось незручно. Прочитаю в титрах: «креативний продюсер» і думаю: це той, у кого всі клепки на місці? Як і раніше, я продовжую ходити не у «маркети», а в магазини. До речі, є й інший бік медалі: деякі наші телеведучі у боротьбі за вже маловживані українські слова та вислови забувають, що існує також стилістика, проти якої погіршилися — людей насмішили. Уявіть собі: молода дівчина шойно після трагічного розлучення з коханим в горі переповідає це так: «Він мене добряче відгамселів, а потім наклав п'ятами». Не буду вже говорити про варіанти дублювання кінофільмів та про смішну рекламу типу: «Стане стрепсіле у пригоді», бо тема, що завела мене в мовні хащі, дещо інша.

На вимогу дня в ній з'являються ті чи інші слова не в перекладі з якоїсь на якусь, а вмотивовані появою того чи іншого досить вживаного поняття, яке виникає потреба звести до одного слова, без уточнень, але й з характерологічним навантаженням. Так, слідом за «тушками» — зрадливими істотами, нібито вже позбавленими душі, з'явилися «тітушки». Але це не тіточки отих самих тушок, а джужі гопники, які влаштовують побиття і провокації, — залежно від того, за що їм заплащать.

Не до смаку прийшлося це слово членам товариства «Себат», в основі якого була коліска відома кримчанам ГО «Авдет», аж доки її голова не взяв бік керівництва Меджлісу кримськотатарського народу. «Себат» же має свою окрему, навіть дуже окрему позицію, ось тому і називають його активістами опоненти «тітушками-себатівцями». Хоча які з них «тітушки»? Ні за віком, ні за статуєю, ні за дрес-кодом ці поважні мусульмани, переважно вакабіти, один з яких зізнався, що входив навіть до угруповання Хізбут-Тахрір, не гадаючи про бойові чинні молодиків. Можливо, продаються «за дорого» чи «за дешево»? Тут немає однозначної відповіді. Єдине, що не викликає сумнівів, це те, що вони дуже люблять нашого Президента і готові доводити це як словами, так і діями.

Днями представники «Себату» в кількості понад 800 осіб повернулися з кийівської антимайдану і скликали прес-конференцію, аби розповісти правду про те, що там бачили і чули.

Ось що повідомляє Сейдамет Гемеджі:

— Ми виступили на захист Президента, поїхали в Київ, встали з ним поряд. Будемо і надалі захищати його від хунти, від путчу. Важливо, щоб українці побачили, на чьому боці кримські татари, і не орієнтувалися тільки-но на Меджліс.

Далі Сейдамет-ага, як і личить східним людям, вдався до образного мислення.

— Коли до влади прийшов Л. Кравчук і знищив ядерну зброю, ми лишилися в оселі без вікон і дверей. А якби вона була, ми б обійшлися без майданів. Кучма зруйнував всю економіку, а Ющенко знищив усе, що залишалося. І тільки за Януковича наш український дім почав відновлюватися, бо він турбується про народ, не лише про власні інтереси, припинив розбазарювання народної власності.

Ось і буде знову вікна та двері. А якщо підемо в Європу, не побачимо більше кримських персиків та станемо рабами. Навіть якщо Президент залишиться один, ми будемо з ним поряд, — запевнив Сейдамет Гемеджі. А що ж тоді ображатися на «тітушок»? Ті, хто з такою патетикою тягнуться до Президента, у зубожого народу не бувають надто популярними і якесь прізвисько обов'язково здобудуть.

А коли кореспондентка-співвітчизниця запитала, що ж реального зробив Віктор Федорович для кримських татар, доповідь трохі розгубився:

— Ми — активісти галявин протесту, і нам вже почали давати землю.

Щодо землі, то я поцікавилася у заступника голови Меджлісу Наримана Джелаялова, чи дійсно галявини протесту вже стали неактуальними.

— Цим людям таки почали потро-

— фашистам, ні — коричневій чумі!». І мені одразу ж пригадується, як знайомий архітектор, що займався проектуванням меморіального комплексу на місці концтабору радгоспу «Красний», чомусь пошепки називав мені національний склад тих, хто катував там своїх мирних земляків. То служили ж «коричневій чумі» діди тих, хто серед моїх співвітчизників шукає сьогодні фашистів, та ще й як, і звивали, і катували, а тепер мирне зібрання громадян, які прагнуть кращого життя, називають «коричневим шабашем», налаштовуючи налагототних мітингувальників на ширі дурниці, бо ті вже заговорили про людоїдство і «м'ясні консерви із молодих дівчат» з вини Євросоюзу. Не соромно?

А ось мій славний землячок, заступник голови Громадської ради при Раді міністрів Андрій Кузьмін вручає кримським «беркутівцям»

листопада, і жорстокого побиття журналістів, що виконували свої професійні обов'язки біля Адміністрації Президента 1 грудня. У той час, як це вже визнано перевищенням повноважень самим МВС та іншими правоохоронними органами, з приводу чого Генеральною прокуратурою ведеться розслідування.

У документах ВР Криму, звернених до політиків інших партій, тобто своїх політичних партнерів, відносно сотень тисяч учасників протестних акцій застосовується «мова ворожнечі». Кримські парламентарі їх шедро нагороджують такими визначеннями, як «нацисти», «неонацисти», «фашисти», «звіряча ненависть», «крайній націоналізм».

У зверненні експертної групи вільних журналістів також зазначається, що в документах ВР АРК допускається відверта маніпуляція дум-

придбати 20 ампул церебраліну, який за радянських часів обійшовся б мені у 18 копійок), пообіцяли, що все буде гаразд із правосуддям і запропонували покрити не лише «Юлі — волю!», але й «Ходорковський — молодеш». Не зіграло, хоча він, ймовірно, дійсно-таки молодеш, якщо став свого часу на задрість В. Путіну найбагатшою людиною в Росії. Проте, думаю, що і у більшості присутніх в серці теж нічого не йокнуло.

Але йокнуло, коли лідери опозиції нібито поміж іншим зізналися, що з імпічментом у них нічого не вийшло, з розпуском уряду — теж, навіть з ротацією, ну і Верховна Рада працюватиме у звичайному режимі. То навіщо було город городити! А досягнення вичерпуються тим, що учасників акції пообіцяли не переслідувати, щось заїкнулися також про розслідування, які проводяться головною прокуратурою України, та я вже не дослухалася:

МАЙДАНИ... РОЗЧАРУВАНЬ НАШИХ

ху давати землю на Абдалі та Петровських висотах. Там одне каміння, і як її обробляти — невідомо. Хоча б могли заохотити їх краще за таку співпрацю. Переважно це вакабіти, і вони не можуть не усвідомлювати, що, підтримуючи російський вектор, можуть стати свідками заборон на спорудження мечетей та використання Корану, як це відбувається зараз в Росії, а проведення намаза там було розцінене навіть як несанкціонований мітинг.

Тож куди не кинь — всюди клин. Бо у товаристві з Євросоюзом татар залякують одностатевими шлюбами. А це в розумінні цих людей абсолютно неприпустимо і є великим гріхом.

Що ж до підтримки «Себато» влади, то їх тут використовують на всі 150%. Одні і ті ж обличчя присутні на усіх ток-шоу, а ось Меджлісу кримськотатарського народу не чути і не видно, і лише на цій прес-конференції я переконалася, що він таки разом із муфтіятком точно підтримує євроінтеграцію. І навіть «керуюча ланка Меджлісу одержала установку на організацію в Криму низки крупних конфліктів на національному ґрунті». Так повідомили представники «Себату», які побоюються, що «відкритий антиурядовий демарш Меджлісу може призвести до припинення всіх позитивних результатів у вирішенні кримськотатарських питань». Не берусь судити щодо земельних проблем, бо й досі переконана — два метри на душу населення в кінцевому результаті нам усім буде шілкою достатньо. А ось на одній із прес-конференцій її замовник скаржився, що з міліцією, суддями, адвокатами, прокурорами йому доводиться розраховувати земельні ділянки на Південнобережжі поблизу Алушти. Тож люди неслов'янського походження точно знають в цьому толк. А якщо представників «Себату» влаштовують Петровські висоти та кладовище, то і засуджувати їх як заправських «тітушок» язик не повертається, бо хтось щією землею смігати, а хтось півжиття проводить на галявинах протесту.

Не подобається мені інше. Ось виступає на антимайдані голова комісії з міжнародних питань ВР АРК Енвер Абдураїмов, виступає по кілька разів на день, щоб ніхто, чого доброго, не пропустив цю трансляцію. Головна теза його не дуже складної промови така: «Ні

вдячного листа від сімферопольців, закликаючи: «Беркут», порятуй Україну!». Дивлюся я на цього юного потенційного чиновника і думаю: хто ж тоді коричневий, як не він! А кореспондента цієї чоловічок переконує, що «беркутівці» лише «ледь-ледь переборщили». То дай такому волю, він залишив би після себе гору трупів! Не пожалів і журналістів, аби «ради швидкої слави не лізли в гущу подій і не підставляли голови». Але ж в цьому і є сутність їхньої роботи, бо ми маємо право побачити правду не у викривленому дзеркалі під час зйомок так би мовити «слідчого експерименту». Чим не «тітушка»!

І це не моя особиста думка. Ось з якою заявою звернулася експертна група Асоціації вільних журналістів з моніторингу преси Криму щодо використання мови ворожнечі органами влади.

«Аналіз документів ВР АРК, ухвалених на позачерговій сесії 2 грудня, звернень президії ВР АРК від 1 до 11 грудня, рішення президії від 3 грудня «Про суспільно-політичну ситуацію, що склалася в Україні», звернення до Президента України, ухваленого 2 грудня, свідчить про те, що керівництво Верховної Ради АРК і кримські парламентарі перейшли на використання неприпустимих у роботі органів влади форм і методів поширення недостовірної інформації, використання «мови ворожнечі», що є спробою розколоти країну за ознакою політичної полярності, розпалювання міжнародної ворожнечі між громадянами.

У всіх згаданих документах присутні голосливі звинувачення то «купки політиків», то «опозиції» у «спробах силового захоплення влади», чого насправді немає і не було. Вимоги імпічменту Президента і відставки уряду з боку учасників масових протестів і опозиції є процедурами, передбаченими законодавством, і якщо б вони відбулися, то існують також встановлені законодавством процедури виборів нового президента і призначення нового уряду. Тут не йшлося і не могло йтися про «силове захоплення влади».

У владних документах ВР АРК кримські парламентарі продемонстрували також мовчазне виправдання неадекватного застосування сили під час розгону людей, що знаходилися на Майдані у ніч на 30

кою громади. «Якщо руйнівні процеси торкнуться автономного статусу Криму, ми з вами ризикуємо втратити все!..» Хоча насправді про ліквідацію автономії під час протестних акцій не йшлося, як і про те, що «нас позбавлять права говорити, писати, здобувати освіту на рідній для більшості кримчан російській мові».

Завершується звернення так:

«У такий спосіб в ході обговорення і прийняття вказаних документів парламентарі Криму, перш за все президія ВР АРК, вживають неприпустимі як у парламентській роботі, так і в роботі державних органів влади «мову ворожнечі», використовують засоби розділення населення за політичними, національними, мовними ознаками, здійснюють спроби ввести кримчан в оману поширенням недостовірних свідчень.

Шкода, що деякі засоби масової інформації і друковані видання Криму слідом за парламентарями і за їхнім прикладом опустилися до голосливих звинувачень, необґрунтованих образ на адресу учасників протестів, публікації матеріалів, що виправдовують незаконне застосування сили, поширення недостовірної, більш за те — навмисно спотвореної інформації про події в Києві та політичну ситуацію в країні. Це — явне порушення журналістських стандартів...».

А мова, ця некваплива ріка, тече собі своїм руслом і не несе жодної відповідальності за слова правди чи то кривди, чи відвертого обману — це наші з вами проблеми. Мій же відбувся п'яте всенародне віче у Києві. Досить сумна акція, бо змалювані промовцями події аж ніяк не надихнули. Вони пообіцяли захист приватної власності (та я не настільки альтруїстка, щоб перейматися через чужу власність), інвестиції і робочі місця (маючи робоче місце, у 1993 році, коли я поховала своє здоров'я, на зарплату могла

перед очима стояв пан Пшонка, який переконував Верховну Раду, що то студенти накиннулися на озброєних до зубів «беркутівців», а не навпаки. Тож кого карати? Героїв? Чи тих, хто благословив їх на цей подвиг? Зовсім в дусі — «Беркут», порятуй Україну!».

Думаю, було б набагато чесніше відпустити людей по домівках, оскільки значення їхньої присутності сьогодні на Майдані зведено нанівець. Не тримати ж їх до 2015 року, коли наблизяться президентські вибори! А сьогодні мені просто боляче і образливо за цих людей, яких би одні і дозволяли бити інші, і які ще й зараз запевняють: будемо стояти до кінця, не усвідомлюючи, що він уже настав.

Задля великої благородної мети нічого не шкода. Я б і сама була рада покласти на це своє вже давно знебарвлене життя. Але, схоже, єдине, що поєднує сьогодні опозиційних політиків і Майдан, це «перекличка», що містить слова: «Слава Україні!» і «Героям слава!». Нібито пароль у казці про Мауглі: «Ми з тобою однієї крові, ти і я!». Можливо, і однієї крові, але різної долі, хотілося б додати з приводу тих, хто в урочисті моменти промовляє зі сцени і хто варить на Майдані кашу, і низько вклонитися простому люду, який має висунути із власних лав нових лідерів, що представлятимуть і відстоюватимуть інтереси більшості.

А щодо громадського утворення «Майдан», чисельністю в десять мільйонів (думаю, це більше, ніж колишня піонерська організація), без прав, повноважень, первинних ланцюжків, з аморфним керівництвом («На деревню, дедушке!»), думаю, це не посприяє навіть чийось електоральним інтересам, швидше, навпаки, лише посилить розчарування.

Тамара СОЛОВЕЙ

ТИМ ЧАСОМ...

ЯНУКОВИЧ ПОБАЧИВ У ЄВРОМАЙДАНІ ПРАГНЕННЯ ЛЮДЕЙ ДО КРАЩОГО ЖИТТЯ

Президент України Віктор Янукович вважає, що Євромайдан є прагненням людей до кращого життя. Як повідомили УНІАН у прес-службі Президента, про це він сказав під час зустрічі з кандидатами на посади голів районних державних адміністрацій.

За словами Президента, необхідність захисту національних інтересів та вирішення проблемних економічних питань стали причиною відтермінування підписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом, і саме це рішення уряду стало поштовхом до створення Євромайдану.

Водночас він наголосив, що недоліком у цьому процесі була недостатня інформаційна політика, оскільки людям не своєчасно пояс-

нювали позицію влади щодо відстоювання національних інтересів. «Робота, яка була останнім часом проведена з підготовки Угоди про створення ЗВТ, не врахувала точку зору товаровиробників, яких вона стосується, і точку зору тих галузей економіки, які є вразливими», — наголосив В. Янукович.

На його переконання, ця робота мала передбачати зустрічі з галузевими об'єднаннями, вивчення їхньої точки зору, думки громадськості та проведення відкритих парламентських слухань. «Це не той документ, який можна було робити закритим. Безумовно, треба було провести широкую роботу з обговорення цього питання, яке б потім було покладено в основу

прийняття рішення. Це той величезний недолік, який фактично вплинув на це рішення», — сказав Президент.

Він зазначив, що підписання Угоди про асоціацію та ЗВТ з ЄС у такому вигляді, як планувалося, призвело б до економічних втрат у сільськогосподарській галузі, транспортному машинобудуванні, авіабудуванні, високотехнологічних галузях економіки. «Якщо ми будемо підписувати угоду на таких умовах — це погано для нас завершиться. І нам не вибачать люди таких помилок», — підкреслив Глава держави.

Він наголосив, що Україні варто переймати позитивний досвід інших країн у проведенні

модернізації. Водночас В. Янукович зазначив, що багато хто приїздить до України, щоб переймати вітчизняний господарський досвід. «Коли ми отримали такий підйом у суспільстві, коли побачили Євромайдан — я з самого початку казав, у цьому нічого поганого не було. Це прагнення людей до кращого життя», — сказав Глава держави і додав, що «дуже багато людей живуть не розумом, а емоціями».

«Під час такого емоційного вибуху на цьому почали грати політики, екстремісти, різного роду провокатори. Нам треба з усього зробити висновки, і ми це робимо, щоб у найближчому майбутньому ніколи не допустити таких випадків», — сказав В. Янукович. «Господь Бог дав нам це випробування, і ми його повинні пройти з відкритим обличчям, дивлячись людям в очі», — резюмував Президент.

ЯК ЖЕ НАМ «ВИЛІКУВАТИ» КРИМІНАЛІЗОВАНУ НАМИ Ж КРАЇНУ?

Той факт, що країна, в якій живемо, є криміналізованою, здається, не викликає вже жодних сумнівів. Мова не про те, що в українському парламенті легко й природно почувають себе кримінальні авторитети, а в регіонах нічого не робиться без відома «смотрящих». Мова про інше. А саме про те, що той наш вибір — явище безпрецедентне в сучасному світі за своєю алогічністю і тими наслідками, які потягнуло за собою. Уявімо собі порядного міліціонера, прокурора, суддю в системі сьогодишньої влади. В яке становище ми поставили тих, хто все життя боровся зі злочинністю, а нині має підпорядковуватись тому криміналу, узгоджувати свої дії зі «смотрящими», виконувати забаганки паханів? «Де ж ви бачили порядного міліціонера, прокурора чи суддю?» — скаже читач, і багато в чому матиме рацію. Порядній людині дуже важко навіть утриматись в тому хторячому кублі, не кажучи вже про те, щоб виконувати свої обов'язки згідно з законом. І то є наша вина, бо ніхто інший, як ми, дозволили тому криміналу стати владою.

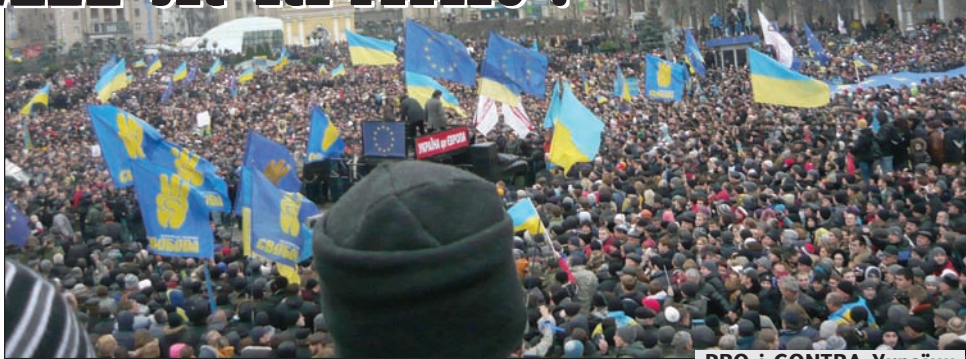
«Не можна все життя докоряти людині помилками молодості», — заперечать мені поборники справедливості. «Людина, яка широко розка-

лась у гріхах, має право на шанс». Я б і погодився, коли б забути давню мудрість, яка твердить, що як не виряджай вовка в овечу шкуру, а травицю його їсти не примушиш. Справа в покручі, на який перетворено всю систему влади, девіз якої сьогодні, схоже, можна описати так: «Для своїх — все, для решти — закон». Але й те не зовсім відображає дійсність, бо закон часто-густо використовується як зброя, щоб розправитися з дисидентами, з тими, хто на її, влади, думку становить загрозу її існуванню.

Може, автор перенасичив кольори, може, то підлі наклепи на справді ефективну, дієву владу? Давайте спустимося з небес на грішну землю й поглянемо на те, що відбувається тут, — як влада, яка з великим ентузіазмом позиціонує себе як владу Партії регіонів, порядкує на місцевому рівні. Майже два роки тому я намагався вже привернути увагу громадськості до «захоплення» (як тоді подавала місцева влада) прибережного парку в селі Міжводне (див. «Кримську світлицю» № 8 за 24.02.2012 р.). Насправді той парк було безсоромно передано (думається, не за гарні очі) тією ж місцевою радою підприємців, який викупив колишній Причал № 14 рибалок-аматорів (теж зданий свого

часу місцевою владою без згоди на те громадян). Територія та щодалі розросталася. Було перекрито алею, яка вела від вулиці Приморської (в районі Ошадкаси) на берег моря, що є прямим порушенням чинного законодавства. Зрештою, значну частину території парку було обнесено загорожею. Це не могло не викликати протестів з боку громади села. Вимоги скасувати рішення про приватизацію паркової зони не раз ставилися перед чинним головою місцевої ради паном Володьком. Він посилався на рішення судів, які проходили між колишнім і теперішнім власником території Причалу № 14 (нині нічний клуб «Дорада»), доказував наївній громаді, що зробити тут нічого не можна. Людей дивувало лише одне: чому ж щиросердний голова, сама сільська рада не зробили жодних спроб повернути ту територію громаді? Найбільше, що вдалося, це отримати тверде запевнення пана Володька про те, що він змусить того підприємця знести ту кляту огорожу. Але казав пан, кожух дам, та слово його тепле... Стоїть та огорожа й досі. Більше того, парк значною мірою сплундровано. Замість дерев, які були по-варварському зриті бульдозером за прямим розпорядженням сільради, тепер уздовж вулиці Приморської майже всуціль нагороджено різного роду «наливайок». Не знаю, наскільки прибуток від них може компенсувати завдану шкоду, та впевнений в одному: не всі цінності в цьому світі можна вимірювати грошима.

Не отримавши відкоша з боку громади (про «правоохоронні» органи з вказаних вище причин навіть не йдеться), представники місцевої влади не могли не відчутти себе в певному сенсі небожителями, які самі собі закон. Наступним кроком була спроба захоплення території Міжводенської загальноосвітньої школи (див. «Кримську світлицю» № 14 за 06.04.2012 р.). Шкільна територія, що прилягає до вулиці Приморської, очевидно ж не давала комусь спати спокійно, спричиняла нестримне слиновиділення. Коли мені передали копію плану шкільної території в її нових межах, складеного землевпорядниками, я був шокований, не міг повірити, що таке взагалі можливе. На тому плані не було вже ні шкільного стадіону з футбольним полем, біговою доріж-

PRO і CONTRA України

кою, смугою перешкод, за межами шкільної території опинилась яма для стрибків, баскетбольний майданчик, господарська зона (передана разом з гаражами, де колись стояли шкільні трактори, в оренду синові директорки). Рекреаційна зона виявилась обрізаною поза всякі межі... Це при тому, що територія, де був свого часу розташований географічний майданчик, шкільні дослідні ділянки, була здана ще попереднім головою. Стаття в газеті, звернення колективу вчителів у всі можливі інстанції, на жаль, не дали очікуваних результатів. Колектив учителів, «оброблений» головою сільради та директоркою школи, не витримав того тиску й поставив нові підписи в заяві з вимогою відкликання своїх підписів під попереднім зверненням. В результаті того відступництва та вівцюватості байдужості населення (бо ж, як видно, до повноцінної громади тут ще довгенько дібати), слиняві інтереси перемогли. Територію школи було обрізано до розмірів носової хустинки — саме так, як і було зазначено на копії того плану землевпорядників, яку місцева влада йменувала тоді фальшивкою. На всі звернення до Генпрокуратури, до Міністерства освіти, до Президента відповідь надійшла лише з Адміністрації Президента України. Проте і ту відповідь інакше як відпискою назвати не можна. Всі докази про неприпустимість, незаконність нищення школи було проігноровано.

Я не обмовився, йдеться саме про цілеспрямоване нищення школи. Адже, розробляючи норми пришкільної території, законодавець чітко передбачив невід'ємні складові території навчального закладу: 1) фізкультурно-спортивна, включаючи стадіон з біговою доріжкою 250 метрів; 2) навчально-дослідна; 3) рекреаційна, з ділянками для рухливих ігор учнів, причому настійно рекомендується виділити окремі ділянки для ігор учнів

молодших класів; 4) господарська.

Все це зазначено в наказі Державного комітету України у справах містобудування та архітектури від 27.06.1996 р. № 117 «Будинки та споруди навчальних закладів», ДБН В.2.2-3-97, чітко обумовлено «Державними санітарними правилами та нормами», а саме ДСанПіН 5.5.2.008-01 «Влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організація навчально-виховного процесу» від 14 серпня 2001 року, і затверджено підписом головного санітарного лікаря України за погодженням Міністерства науки і освіти України (лист від 5 червня 2001 р. № 1/12 1459).

Власне, школа в цьому «обрізаному» вигляді вже не відповідає вимогам, які ті ж ДСанПіН ставлять до навчальних закладів. Відповідно при бажанні її легко можна закрити. Гарний пансіонат відстанеться комусь. Необґрунтовані підозри? А хіба не маємо вже гіркогo досвіду? Хіба не на пансіонат перетворено колишній триповерховий красень-дитсадок? Хіба не на пансіонат перетворено двоповерхову будівлю, де розмішувалась перед тим початкова школа?

Свідоме ігнорування закону, інтересів та прав громадян, про яке писав на самому початку, — це безпомилковий почерк авторитарного режиму, очолюваного ПР. Звіряче застосування грубої фі-

зичної сили, провокації, фальсифікації свідчать про вперте небажання цього режиму дослухатись до голосу народу, до голосу розуму, зрештою, про небажання змінюватись. Що це — найвнере розуміння чиненої ним наруги над справедливістю, правами громадян, над Законом, врешті, чи певне прагнення перетворити Край на таку собі Велику Зону?

Які ж способи лікування цієї ракової пухлини? Способів, насправді, немало, і одним з найефективніших, найдієвіших, безперечно, є активна позиція кожного з громадян, невсипна увага, контроль та в разі необхідності дієвий примус з боку громадянського суспільства. Саме цей мирний примус з боку представників громадянського суспільства України — справжньої еліти нації — ми спостерігаємо в ці дні. Саме еліта нації обстоює в ці дні честь та гідність України, її європейське майбутнє на майдані Незалежності у Києві, на майданах інших українських міст. Треба ясно усвідомлювати, що нема іншого шляху до демократії, як втілювати її самому своєю активною позицією. Лише в цьому разі можемо зватися європейською нацією, лише в цьому разі можемо розраховувати на гідне майбутнє і повагу сусідів як на заході, так і на сході.

Валентин БУТ

с. Міжводне, Чорноморський район, АР Крим

Початкова школа, «перереформована» на пансіонат

Приватна загорожа підступила до самісіньких шкільних стін

Забудова шкільного стадіону, або «не все найкраще — дітям...»

Тут був парк...

Повстанський прапор на сучасній барикаді

Діти шахтарів з Соснівки

ЧЕРВОНО-ЧОРНИЙ, РЕВОЛЮЦІЙНИЙ, БЕЗКОМПРОМІСНИЙ...

У ці «Євромайданні» дні я в думках неодноразово повертався до статті нашого передплатника, львівського професора Степана Вовканича «А камінь і понині там...» («КС» від 08.11.2013). У ній автор висловлює сумнів у доцільності червоно-чорного прапора:

«Я — людина такого віку, що добре пам'ятає лісових хлопців. Хоча ми були малими пастушками, але наші матері вже тоді передавали для них (пригадався Майдан) піржки, коли вони стояли літнім табором у Карпатах на межі сіл Мшанець і Галівка. Але ніколи, ні тоді в їхнім таборі, ні пізніше, окрім нинішнього державного прапора, іншого — не бачив. За часів тоталітаризму напередодні травневих чи жовтневих комуністичних святкувань ніхто, протестуючи, не вивішував на будинках сільських чи

міських рад чорно-червоний прапор. Кадебісти знімали прапори кольору нинішнього — державного стягу. (...) Нам треба консолідувати націю, а не «декомпозиціонувати» країну чи то партійно, чи то регіонально, чи то конфесійно. Нові гімнотворці завжди будуть захочуватися ззовні».

...Я пригадую, як його підняли вперше на одному з київських мітингів. Червоно-чорний прапор виглядав на той час майже загрозливо. Кияни не розуміли, що він означає, яку політичну силу представляють ці незвичні кольори. У багатьох була підозра, що з'явився він на мітингу завдяки провокаторам. Пам'ятаю, як помірковані патріоти намагалися переконати молодиків, що його тримали: мовляв, тут ще до синьо-жовтого кияни як слід не звикли, а ви додаєте ще

свого деструктиву. Попервах ледь не билися, а потім махнули рукою. Не кожен і зачепить радикалів, адже вони, як правило, сміливіші. До того ж воюють за ту ж Україну, що й помірковані патріоти.

Тепер ніби звикли. По-своєму захищає червоно-чорний прапор «світличанка» з Житомирщини Людмила Возняк:

— Українці щось чули про розпуск УПА? Ні, не було поки наказу про демобілізацію... А раз так, то справа повстанців живе, і житиме знамено їхнє! А ось партійних прапорів («свободівського», «Батьківщини», «УДА-Ру»), дійсно, не треба. Адже є багато безпартійних людей, є навіть регіоналісти, які підтримують євроінтеграцію! Уявіть собі, як вони будуть почуватися на мітингу під «свободівським» прапором... То чому ми повинні штучно зменшувати кількість наших прихильників?

Встиг переговорити на цю тему з колишнім охоронцем Романа Шухевича Любомиром Пологою і його дружиною Даркою. Колишні політ'язні кажуть, що червоно-чорні кольори були символікою ОУН, а не УПА. Не такий вже й великий відсоток повстанців мав безпосереднє відношення до ОУН. Переважно селянська УПА воювала виключно під синьо-жовтими прапорами. Так що професор Вовканич має рацію, і молодь наша помиляється, коли пов'язує червоно-чорний прапор з УПА. Але, думаю, що ніхто вже від цього прапора не відмовиться, оскільки він у певні моменти об'єднує найсмелішу, найжортовнішу частину суспільства. Подивіться на цю прекрасну постанову житомирчанки, на її гарні очі! Хіба ж вона віддасть знамено? Тому залишається єдине мудре рішення: використовувати прапор там, де він мобілізує більшість. Але не використовувати там, де люди категорично його не сприймають. Скажімо, в Севастополі на Графській пристані. Краще робити акцент на ефективній роботі з масами, ніж сподіватися, що радикальний прапор вирішить за нас усі наші проблеми.

Поки що червоно-чорне знамено є своєрідним «датчиком» ситуації в

Джанкойці

Україні. Значна частина населення, справді, його категорично не сприймає, оскільки «просвітлена» проросійськими ЗМІ. Їм здається, що курс на визнання УПА є антиросійським, деструктивним, антигуманним. А такі радикальні прапори здаються їм ледь не фашистськими символами. Інша частина України вважає, що боротьба УПА була справедливою, і українські повстанці були радше символом гуманізму, аніж жорстокості. Але й ця частина є нетерплячою і недостатньо організованою. Замість того, щоб якомога швидше донести правду до східняків і всі сили зосередити на перемозі українських ЗМІ над проросійськими, вони намагаються прискорити плин подій радикалізмом. Як і професор Вовканич, я схильний думати, що свого часу це така була провокація, вигідна Кремлю. Росію категорично не влаштує монолітне українство. Якщо на якомусь етапі історії не вдається плодити перевертів і яничарів, тоді російські спецслужби плодять... радикалів. Щоб плутались під ногами, дискредитували справу, відтягували на себе увагу.

Пам'ятаю, як у 1990 році я особисто намагався переконати Дмитра Корчинського, що цей прапор не на часі, бо всі люди дивляться саме на нього, а не слухають ораторів на мітингу. У Корчинського не було жодного аргументу на користь тримання цього прапора. Він сказав лише коротку фразу: «Я так хочу». Тоді Дмитро вважав себе козаком і зверхньо ставився до поміркованих «свинопасів». Тепер уже навіть найбільші романтики зрозуміли, що лідер «Братства» є ніким іншим, як вишколеним, продажним, цинічним провокатором. Куди йому до козаків?

І все ж тепер не варто приділяти підвищену увагу наявності червоно-чорного прапора. Я бачив його на барикадах Майдану — і минулого, і нинішнього. Навіть кримчани тепер його залюбки використовують. Думаю, він прописався в українському суспільстві всерйоз і надовго. Виходить так, що український народ навчився «перетравлювати» кремлівські провокації, навіть обертали їх собі на користь.

Сергій ЛАЩЕНКО

«Світличанка» Людмила Возняк

ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ДО ЗГОДИ

Менше як за півроку прийдє чергова річниця закінчення в Європі найкровожерливішої війни. Невже наведе знову спалахнути сумнозвісні сутички, абсурдні вчинки і звинувачення між групами наших громадян, що мають різні погляди на історію Другої світової війни, на трактування історичних фактів, на мораль?.. Усі пам'ятають про «червонопрапорний» конфлікт львів'ян і прибульців з півдня та сходу України. А між іншим, подібні розходження в суспільних поглядах є не тільки в Україні і Прибалтиці. Є вони і в інших країнах, але там діалоги з цих питань ідуть цивілізованим шляхом — з дотриманням основ християнської етики, духовності й моралі та громадського порядку. Пропоную трохи зануритись в історію і розібратись для початку у питанні виникнення славнозвісної Георгіївської стрічки.

Святий Георгій Переможець був канонізований Первісною Церквою Христовою задовго до її поділу на православну і католицьку, був проголошений тією ж церквою покровителем військових. Відомо, що учасники походів за визволення гроба Господня і Святої Землі йшли на невірних, оздоблюючи свої одяг і зброю хрестами, за що отримали назву «хрестоносці». Завдяки хрещенню Київської Русі і особливо виникненню козацтва в Київській Русі духотворна сила і слава Святого Георгія Переможця прийшла і на наші терени. Виникли козацькі церкви, храми. Коли козаки йшли у похід або на службу до правителя якоїсь держави (ну чим вам не «інтернаціональний» обов'язок?), з ними обо-

в'язково відбував і їхній священник. Виконувати церемоніал церковної служби йому доводилось в таких умовах за допомогою переносних ікон, корогв тощо. Всі ці речі виготовлялись за суворами церковними канонами, по-сучасному — стандартами. Траплялось, що козацький полк отримував у нагороду корогву від короля чи когось іншого. Найбажанішою козакам була корогва з зображенням Святого Георгія Переможця. Молитва при корогві перед боем або в поході та її присутність серед козаків під час таких дійств означала прохання про всевишне благословення і покровительство святих сил в боротьбі козаків з силами темряви. Після Полтавської битви царат свідомо знищував

козацькі полки як потенційну загрозу імперії. Їхнє майно, штандарти та військове спорядження стало власністю царської казни.

Стрічка, що відома нам як Георгіївська, отримала свою назву від військової нагороди «Георгіївський хрест». Так з 1913 року в Росії офіційно називали орден військової відзнаки. Заснований ще у 1769 році, він постійно змінювався і в 1913 рік мав форму хреста з мініатюрним зображенням Святого Георгія Переможця в центрі і аксесуар — стрічку. Кольори стрічки збігалися з кольорами корогви, та вони лише символізували, — світло-золотавий колір — Святого Георгія Переможця, а чорний — переможені ним темні сили, тоді як зображення біблійне давало сильніший ефект. На той час «власністю» Москви стала і православна церква, тому використання Російською державою колишніх козацьких церковних символів Святого Георгія Переможця отримало законний поштовх для розвитку у новому — російському — напрямку.

В 1918 році використання будь-яких нагород царської влади заборонили більшовики. Та раптом у 1945 році реанімували репресовану орденську стрічку. Шоправда, до статусу медальної, до медалей «За перемогу». Мабуть, залишилися запаси з царських часів. Але

володарі цих нових нагород ще довго не наслідувалися називати її Георгіївською. Аж раптом їхнім нащадкам підказали — звідти...

Інша справа Українська повстанська армія (УПА). До царських запасів нагород вона доступу не мала і не скористалася б ними нізащо. УПА декларувала себе історичною наступницею українського козацтва, тому присутність в її нагородах «ідеї», закладеної в канонічні корогви Святого Георгія Переможця, не є чимось дивним. Ідея покровительства Святого Георгія Переможця над вояками УПА поєдналась з ідеєю боротьби за перемогу над фашистами та радянською владою. Орден «Золотий хрест бойової заслуги» українських патріотів має форму хреста. Є нагорода зі стрічкою, що ледь помітно зовні відрізняється від царсько-радянської Георгіївської, але має зовсім іншу укладку на коліджі.

Тепер, коли ви, читачу, маєте перед собою цю інформацію про Святого Георгія Переможця, орден і стрічку його імені, знаєте про їхній зв'язок з нашою історією, православною з патріархатом у Києві церквою і козацтиною, хочу викласти деякі думки з цього приводу. Що означає стрічка? Чи може вона «ходити» по території незалежної України? Хто має право її носити?

(Закінчення на 6-й стор.)

ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ДО ЗГОДИ

(Закінчення. Поч. на 5-й стор.)

Вона означає, що її власник отримав все-вишне благословення і покровительство святих сил у боротьбі з силами темряви, переміг їх в союзі з іншими воїнами і незалежно від того, під якими прапорами вони воювали за визволення України від темних сил фашизму, кожен з них є переможцем і має право носити свою нагороду. Фронтівіку, власне, Георгіївська стрічка ні до чого — він має нагороду. А «волонтеру», який під кулями в атаку не біг, під бомбами в окопі не лежав і відповідної нагороди не отримав, зась чіпляти стрічку на себе, пертиса кудись за сотні кілометрів і вимагати там від місцевих волонтерів і фронтівіків, щоб і вони вчинили так само, і тим перетворити благородний ритуал скорботи за загиблими в безглуздий фарс «святкування» Дня Перемоги і абсурд зі скандалами і дебошами. Такі дії — це глум над символами святині, це лише один з багатьох проявів духовної кризи суспільства, в якому будовано через кризу його інституцій — політичних партій, громадських організацій, найстаріших і тому найдосвідченіших релігійних установ. Дослідники соціокультурних та релігійних процесів на просторах СНД стверджують, що «російське православ'я нині протистоїть самому християнству як принципу, що ліг в основу сучасного образу Європи». Не дивно, Росія давно мріє про третій Рим і тому немилостиво і безжалюно душить будь-які натяки на створення Єдиної помісної православної церкви в Україні. То коли і навіщо йому протистояти глуму власної пастви над символами святинь?

Але повернемося до фронтівіків. Саме так називали їх в перші 25-30 років після війни. Вони хочуть, щоб так їх називали і тепер. Вони — це троє фронтівіків, мова про яких буде нижче. Вони хочуть, щоб День Перемоги відзначали як день скорботи за їхніми загиблими в тій війні товаришами і всіма громадянами та не перетворювали його в фарс, доводячи до абсурду всіляким глумом на кшталт начіплення стрічок, незаслужених нагород, присвоєння військових звань колишнім фронтівікам, провокативних поїздок в чужі краї з метою «научити, як следует праздновать» тощо.

Якщо буде вироблено і нормативно закріп-

лено історично і морально відповідальний та зорієнтований церемоніал використання прапорів й інших символів у цей день, то свідомі громадяни приймуть це за норму і відповідатимуть належним чином. Парадокс! Українець Олексій Берест встановив прапор Перемоги (не державний СРСР!) над Рейхстагом. Україна гідно оцінила подвиг свого воїна, надавши йому звання Героя України. Але на заході країни до акції з прапором поставились, м'яко кажучи, насторожено. А чому? Тому що влада кинула національно важливу справу на поталу провокаторам. А цей прапор є символом перемоги українців, що воювали проти фашизму у лавах Червоної армії, Війська Польського, УПА, корпусу Людвіга Свободи та армії держав антигітлерівської коаліції. І хто б там не казав, що міг би перемогти без участі українців, перемога відбулась-таки з досить вагомою нашою участю, і прапор Перемоги, встановлений Олексієм Берестом над Рейхстагом, — тому історичний доказ. Ігнорування його чи приписування йому «провини» державного прапора СРСР недолугі.

Варто нагадати, що істину що намагалося донести до нас (і донесло!) Сумське обласне відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів. Його ветерани тривалий час торували шлях до наших сердець, до владних структур, вели пошук матеріалів щодо подвигу свого земляка Олексія Береста. В західних областях наше об'єднання має надзвичайно потужні відділення. І коли б влада через Комітет у справах ветеранів звернулася до нас вчасно, інцидентів не було б.

Як використовувати прапор Перемоги? Тільки 9 травня: в місті Києві, містах-героях та містах розташування штабів оперативного командування і на батьківщині Героя України Олексія Береста, на шоглах біля обласних (міських) рад поруч з Державним або під ним підняти прапор Перемоги у супроводі Державного гімну України. Прапори залишити приспущеними. Урочисто-траурне проходження військ гарнізону і ніякого військового параду. На військових кладовищах — урочисте траурне покладання квітів. Увечері 9 травня — не пишнотраурний феєрверк, а салют націй.

Тепер про інші, також важливі для історії України знакові речові свідчення подій тієї

пори — про штандарти 1, 2, 3 і 4-го Українських фронтів, штабу партизанського руху в Україні і УПА. Їх слід використовувати спільно, тобто без винятку, під час заходів з нагоди 9 травня — така вже наша історія. Поясню це на прикладах трьох фронтівіків — Анатолія Вишневецького, Кузьми Громика та Василя Шпарика. Всі троє — українці, проживають в різних містах країни, інваліди війни, до війни проживали в Галичині, на Волині та на півдні Поділля, кожному близько 90 років. Всі мають державні нагороди.

Першим у війну вступив юний волинянин. Він став бійцем УПА і відбивав напади на українські села німецької жандармерії, що складалась переважно з колишніх волинських поляків. Жандарми забирали в українців майно, продовольство і заручників. Останніх розстрілювали після кожної партизанської диверсії — десять за одного загиблого жандарма або солдата Вермахту. За офіцерів і чиновників ставки були ще більшими. Тож заручників потрібно було мати про запас. Траплялось, що місцеві жителі ставали свідками підготовки партизанських диверсій і попереджали окупантів про це, щоб не стати заручниками. Тоді вони ставали об'єктами помсти партизан.

Майже одночасно з волинянином став курсантом військового училища Червоної армії у звільненому Харкові подолянин, приписавши собі трохи віку, бо через голодомор був дуже малий і худорлявий. На фронт він мав потрапити після закінчення навчання аж в 1945 році, але випадково вприсов «вербовщика» і той взяв його раніше в діючу частину. На квітень 1945-го року він уже був старшим лейтенантом, командиром взводу розвідки полку, та ще й кавалером декількох бойових нагород.

Галичанин в УПА не був, хоча вона там діяла. Можливо, тому, що керівництво УПА очікувало відповіді на питання, — який статус за УПА визнає радянська адміністрація. Можливо, тому, що в німецькій жандармерії тут переважали українці і стати заручником шанси були значно меншими. Тож галичанин став червоноармійцем, штурмував Кенігсберг, під стінами якого втратив чимало земляків і однополчан. Отримав поранення. Відслужив 6 років і старшиною у танковому з'єднанні звільнився в запас.

В. Прокопчук

В цей час волинянин і подолянин вже відбували свої покарання як політичні злочинці. Терміни отримали чималі. Але прийшов строк, їх звільнили, а через деякий час реабілітували і вибачились. Правда, бойових нагород, котрі забрали у засудженого офіцера, не повернули, пояснивши, що вони відповідно до порядку знищені. І видали довідку про це знищення. Маскарад з присвоєнням військових звань пройшов повз нього — хоч і реабілітований, а все ж був злочинцем. Може, недарма? Та за піввіку праці подолянин зумів отримати чимало трудових нагород. А недавно він таки отримав свою бойову нагороду, — Орден Червоної Зірки, — до якої він був представлений за подвиг у бою 24 квітня 1945 року.

Можна було б ще багато цікавого написати про цих людей, тому що кожен з них — достойний громадянин України. Вони і сьогодні у поважному віці є активними членами Всеукраїнського об'єднання ветеранів. І до їхньої думки, до їхніх пропозицій варто прислухатись, на їхню поступку слід відповісти також поступково. Компроміс — це шлях до згоди, до порозуміння в нашому суспільстві.

Віктор ПРОКОПЧУК,
голова Донецького обласного відділення Всеукраїнського об'єднання ветеранів, ветеран Збройних Сил СРСР

ШАНОВНА РЕДАКЦІЄ! У травні «Світлиця» надрукувала мої спогади про пережитий Голодомор 1933 року, а пізніше — роздуми «Як у зав'язаному мішку». Моє політв'язнення у 1972 році стало на заваді моїм дітям: синові Олександрі і дочці Тоні, але діти мене не осудили, все пережили і пішли за мною, тобто за Україну українську. ТОВ «Гамазин» цього року видає збірку прози і віршів Тоні Білоус під назвою «Психопатика». Вислаю Тоні вірш із цієї збірки про голод 1932-1933 років. Шлю також фото Тоніних дітей Марії і Олеся — дай, Боже, щоб хоча б нашим онукам пощастило жити в українській Україні!

Дякую, що вислали мені «Світлицю» із

Василь Кузьмович Білоус з онуками Марійкою та Олесем

моїми роздумами. З жовтня отримую газету регулярно. Дуже поважні і цікаві автори друкуються в «Кримській світлиці». Нелегко вам, то хай Бог дасть вам здоров'я і сили!

З широчю повагою,
Василь Кузьмович БІЛОУС,
політв'язень 1972-1973 рр., небайдужий до долі українців, інвалід війни, 87 років

ПЛАЧ-ПОСІВАЛЬНА

Сію-вію, посіваю землю кісточками, щедро кров'ю напуваю, зрештою сльозами.

Голодує бідна мати, голодує тато, пухнуть діти коло хати, зібрались вмирати.

Ось і смерть уже з косою до воріт прибилась. Над дитям своїм рідненьким матінка схилилась.

Ой, нащо я тя вродила, нащо сповивала, щоб тобі за хресну матір смерть проклята стала?

Посівна якась бісівська, бо хто жне, як сіє, та жне й косить

Викосує села краєм, нікому спасати, на підводу труп скидає

комісарик клятий.

Бродить морок долинами, вороння кружляє, кат-комуніст у земельку лопату встромляє.

У відчаї посивіли свіжії могили, у дворах осиротілих сутінки завили.

Посивіли могилоньки, бо дітей приймають, і могили мають серце й до Бога волають.

До останньої зернини все забрали з хати, нема в домі ні билинки, щоб діточкам дати.

Стогне земля, плачуть зорі, замовкла дитина. Збожеволівши від горя, з'їла мати сина.

А кат лютий в будьонівці на коні гарцює і багатом людей гонить,

лає і лупцює.

Заридала, застогнала сама смерть з косою, не витримала того діла, що ворог накоїв.

Густо заросли травою й полином могили, і змарніла Україна, й вибилась із сили.

Сонми мучеників наших стоять перед Богом і моляться за державу українську нову.

І освячені хрестами вже могили братні, і запалюються свічі у дні поминальні.

Не забудь же, рідний люде, що наша свобода здобута стражданнями нашого народу.

Горить свіча пам'яті, смутком облікає, до невинних жертв й героїв влячність не вгасає.

Тоня БІЛОУС

РОНДЕЛЬ ЄВРОМАЙДАНУ

Тисячозвучно гомонить у Києві Майдан — Шевченків дух із Гайдамаччини прилинув. Малює день за днем освячену картину: Хрещатик одягнув жовто-блакитний сяючий жупан.

Поруч за мурами тремтить провладний клан: Чому (вдає ягня, що не збагне причину) Тисячозвучно гомонить у Києві Майдан — Шевченків дух із Гайдамаччини прилинув.

Європо! Гей, Європо! Ти — правда чи обман? Прийми в свої обійми Україну!

Щоб не зігнути знову випрямлену спину Щоб дух свободи не приспав обіцянок дурман, Тисячозвучно гомонить у Києві Майдан.

Катерина СТЕПЧИН-ГНЕСЬ,
член НСПУ
Ленінський район, АР Крим

«РЕ-ВО-ЛЮ-ЦІЯ!»
(Муза цього вірша — **Наталя Ярема з її твором «Револуція»**)

«Револуція, револуція» — Таки справді вже нас допекло. Дехто раптом згадав Конституцію, Мов, законом би краще було. Воно, звісно, законом би краще, Особливо, як суд кишеньковий, А над ним є серйозний смотрящий, А в смотрящего «Беркут» кийковий.

Ех, підставили владу, козляки, Поламали спокійне життя!

Хто там бив! Все було лиш для ляку, А вже всі: «Побиття! Побиття!»

Бач, Європи їм враз закортіло, Наче медом намазано там... А що ж ми? Ми ж за вами гляділи, Щоби кльово було всім котам...

Ех, нікчеми, невдячні зрадливці! Ви не раз ще згадаєте нас! Ви — отара, затюкани вівці, Що здіймає на пастиря глас...

Ті переспіви чуем щоднини, І, як вірити тим паханам, — То це ми згвалтували країну, І що б'ють нас — то наша вина!

Може, й так, бо ми довго терпіли Там, де мали б піднятися враз. Та коли вже дійшлося до діла, То нічим не спинити тут нас.

Я не з тих, в кого часті полющі Від чеснот тої сучої пані, Та нехай буде вже революція, Бо терпіння втопилось в чеканні.

Револуція з запахом диму Вже в тимпани нам б'є з барикади: Гей, смотрящіє, — я тут людина, Це мій край, а от вам — час втікати!

Валентин БУТ
Чорноморський район, АР Крим

УКРАЇНЦІ

Розпашіли від кривди серця, Спалахнули від лютої люті: Ще учора в байдужість закуті, Люди вийшли, щоб йти до кінця. Мітингуючих — під мільон В українських містах і в столиці. Бо недолітків били по лицях Страшні «беркути», брали в полон.

Розкотилось над світом — «Ганьба!», Крізь російську пробилася мова, Нам солодка вона, мов обнова, Як той Гімн, що співала юрба. Отакої! Гадали, що всі, Що усі ми покірні, як вівці? Ще живуть на Землі українці — Громадяни у власній красі! Стільки витерпіли наруг, Залишились таки живими! Як героїв, ми їх славимо: Так свободу виборює дух. **Ярослава ШУМЛЯКІВСЬКА** с. Берегове, АР Крим

РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ГЕКЗАМЕТР

Густо на Київ падає сніг, сніг революції, наче то душі усіх убієнних за довгі літа — враз побілили потоки людські розлучені, що на вулиці виплеснула воля свята.

Ріки злились на майдані в безмежне море — ну, а море хай спробують розтоптати! Горе їм буде, велике горе! Втоне у ньому в скафандри одягнена рать!

Віче народне в снігах — не безвольне стадо. Досить! Ви чуєте? Досить кривавих наруг! Предківські душі вкривають нас снігопадом, як бронєю вкривають, щоб горів наш дух.

* * *

Тисячу років тому в Києві звалили дерев'яного бога Перуна, збудувавши натомість кам'яну церкву з хрестом. А сьогодні тут повалили гранітного ідола Леніна — тепер ми вже, напевно, збудуємо державу, міцнішу за всякий граніт!

Василь МАРСЮК
8.12.2013 р., м. Київ

МАРШ МАХНА

Нестора Махна в народі шанобливо називали «Батьком». Адже саме він був справжнім ватажком селян, української інтелігенції і завжди стійко боровся за їхні інтереси. Нестор Іванович, як ніхто інший, відчував настрої селянських мас, шоразу повертаючи зброю проти тих, хто становив найбільшу загрозу селянину.

Протягом 1917-1921 жорстоких років він зі своєю війською воював практично з усіма владами і режимами, які існували в той складний і суворий час.

У рядах махновців було багато жінок, котрі не тільки виконували обов'язки сестер милосердя, а нарівні з чоловіками брали участь у жорстоких боях. Нерідко вони йшли у перших шеренгах наступаючих, часто без зброї, надихаючи на подвиг селян-повстанців. У них була на той час особливо грізна і стратегічна зброя — кулеметні тачанки. Вперше в світі їх винайшли саме махновці і вмело використовували у боях.

Та Нестор Іванович був не тільки ватажком війська, але й обдарованим, талановитим полководцем, розвідником. Умів хитро планувати військові операції.

Бувало так, що весільна церемонія або похорон в якомусь селі вмить перетворювалися на озброєне військо, і тоді сором'язливі сільські дівчата, котрі ще кілька хвилин тому сиділи поміж гостей, раптово ставали вправними кулеметницями. У вільні години перепочинку від боїв вони у селах організували імпровізовані концерти, а також ставили різні цікаві вистави.

У війську Нестора Махна був і власний військовий оркестр, що складався з двадцяти музикантів. Це вони вперше розучили нову пісню, яка стала улюбленою похідною, тобто маршем Нестора Махна і його повстанців, а відтак — населення всієї України.

А було це так. Одного дня 1919 року у великому селищі Гуляйполі сиділи у штабі засмучений Нестор Махно, поруч його дружина, вчителька Галина Андріївна Кузьменко, командири загонів, зокрема Білаш, Петренко, Каретніков та інші. Кілька годин тому в запеклому бою за його рідне Гуляйполе загинули найближчі друзі-соратники.

Раптом до кімнати зайшов середнього зросту, стрункий, русоволосий юнак у супроводі повстанця. Він чемно привітався і відразу звернувся до Нестора Махна:

— Батьку, прийміть мене до свого війська!

Махно уважно подивився на нього і запитав:

— А зброю маєш?

— Ні, батьку, — зніяковіло відповів Іван Негребецький, вчитель з Полтавщини, а потім додав, — та я ще пишу вірші і музику до них. Можу одного прочитати, а також заспівати.

— Хай співає, — промовила Галина Кузьменко.

Іван Негребецький сильно, з почуттям заспівав на повний голос:

Розпрягайте, хлопці, коні,

Та лягайте спочивать,

А я піду в сад зелений,

В сад криниченьку копать.

За ним вже наступну строфу цієї пісні підхопили усі присутні в кімнаті:

Копав, копав криниченьку

У вишневому саду...

Чи не вийде дівчинонька

Рано-вранці по воду?

З кімнати полинула розлога, як наш безмежний, широкий степ та як води повноводного Дніпра, могутня, мелодійна пісня «Розпрягайте, хлопці, коні». Її залюбки повторювали ще кілька разів. Своєю красою, мелодійністю полонила, зачарувала повстанців селянського війська. Із нею вони виходили в села і в міста. Ішли в бій. Так вона

поширилася і стала зною, улюбленою в усій Україні.

Що стало приводом для створення такої цікавої пісні?

Неподалік міста Зіньків, що на Полтавщині, у селі махновці влаштували виставу «Наталка-Полтавка». Арію Наталки виконала місцева красуня — також дівчина Наталка. У неї дуже закохався сусід — ставний, чорнобривий парубок Микола. Та він чомусь не подобався дівчині. Вона уникала зустрічі з ним.

На вулиці поруч з її обійстям була під вербою неглибока криниця. Вночі Микола засипав її землею. А сам біля межі, у вишневого садку викопав криницю. Чого тільки не зробиш з великої любові! Він вранці все вичікував тієї миті, коли прийде дівчина воду брати.

Ось вона вийшла з подвір'я, з коромислом і відрами попрямувала до верби. А криниці нема... Та угледіла на межі нову криницю. Хутко пішла туди. Не повертатися ж з порожніми відрами додому!

У сад вийшов Микола. Освідчився дівчині, але вона не відповіла йому взаємністю. Знаючи, що парубок надто настирливий, не даватиме їй проходу, ввечері із загонем махновців залишила своє село. З розповіді Миколи Івана Негребецький і написав такий змістовний, сюжетний вірш.

У радянські часи було заборонено називати ім'я автора тексту і музики пісні «Розпрягайте, хлопці, коні» сільського вчителя Івана Яковича Негребецького. Тому її усі вважали народною піснею.

Через кілька років після розгрому червоними більшовиками армії Нестора Махна органи НКВС розшукали Івана Негребецького і за свою невмирущу пісенну перлину він отримав аж 25 років заслання на Північ, в далекий, засніжений Магадан. Там, у концтаборі, знущалися, казали йому: «Махновець, доспівався»...

Пісню «Розпрягайте, хлопці, коні» свого часу особливо полюбили тодішній перший секретар ЦК Ком-

партії України Володимир Васильович Шербицький. Він поклопотався про дострокове звільнення з концтабору Івана Яковича Негребецького. Невдовзі вони зустрілися в Києві.

Володимир Васильович люб'язно подякував за гарну пісню і запитав Івана Яковича:

— А чи не могли б ви, шановний Іване Яковичу, ще написати хоча б одну таку чудову пісню?

Якусь мить той мовчав, а потім відповів:

— Ні.

— А чому ні? — запитав Шербицький.

— Гадаю, що досить однієї. Та й старий я вже став для написання таких пісень, — такою була відповідь Негребецького.

Володимир КАПУСТІН, поет, публіцист, член Національної спілки письменників України

**РОЗПРЯГАЙТЕ,
ХЛОПЦІ, КОНІ
Музика і слова
Івана Негребецького**

*Розпрягайте, хлопці, коні,
Та лягайте спочивать,
А я піду в сад зелений,
В сад криниченьку копать.*

*Копав, копав криниченьку
У вишневого саду...*

*Чи не вийде дівчинонька
Рано-вранці по воду?*

*Вийшла, вийшла дівчинонька
В сад вишневий воду брать,
А за нею козаченко
Веде коня напувать.*

*Просив, просив відеречка —
Вона йому не дала,
Дарив, дарив з рук перстень, —
Вона його не взяла.*

*Знаю, знаю, дівчинонько,
Чим тебе я рознівив:
Що я вчора ввечерю
Із другою говорив.*

*Вона ростом невеличка,
Ще й літами молода,
Руса коса до пояса,
В косі стрічка голуба.*

ДУМАЙТЕ, ЧИТАЙТЕ...

НЕСТОР МАХНО – НАРОДНИЙ ГЕРОЙ ЧИ БІЛЬШОВИЦЬКИЙ ПРОВОКАТОР?

Шановна «Кримська світлице»! Хотілось би поділитись враженнями з читачами від книги «Сповідь анархіста», яку я отримав із вашою допомогою.

У літературі та кіно радянського періоду образ батька Махна майже завжди подавався комічно-сатиричним, викривленим, як і його ідеологія. Та часи змінюються — і ось вже маємо пом'якшення інформаційної політики. Вільно видаються мемуари Нестора Махна («Сповідь анархіста»). Книга (624 сторінки) дає неабияке підґрунтя для об'єктивних висновків.

Нестор Іванович Махно за фактом його діяльності у 1918 році виконував роль більшовицького провокатора серед українського селянства. Питання лише у тому, виконував він цю роль несвідомо чи свідомо, — йдучи на компромісний союз із ворогами своїх більш відвертих ворогів.

Та не завжди «ворог мого ворога — мій друг».

Єдина розбіжність у анархо-комуніста Батька Махна з комунізмом у тому, що, за ідеєю Махна, державна влада трудящим взагалі не потрібна, цілком досить місцевого самоврядування. Це

суттєва розбіжність. Утопія це чи ні — велике питання. Адже фізична поразка — не поразка ідеї. Ідея, істина — нематеріальні. Анархія, тобто відсутність державної влади (а не будь-якої!), — природне становище. Державна влада — штучне. Отже, суперечності у даному випадку — між природним і штучним.

Як і більшовики, товариш Махно любляв мітинги і свої промови на них. Говорить — наче лектор-пропагандист товариства «Знання». До змісту і стилю його міркувань (у книзі), звичайно, приклав свою руку редактор паризького видання спогадів Н. Махна В. Ейхенбаум (його примітки ідентичні «спогадам»).

Товариш Махно піклується про євреїв; українську ідею його дратують — для них у нього одне визначення — «шовінізм». Українську мову не поважає, глузує з неї.

«...железнодорожные служащие поделались такими «українцями», что на вопросы, обращенные к ним на русском языке, совсем не отвечали. Один из них меня предупредил, чтобы я ни к кому не обращался со словами «товарищ», а говорил бы «шановний добродію»... Я

спитав, чи не велике питання. Адже фізична поразка — не поразка ідеї. Ідея, істина — нематеріальні. Анархія, тобто відсутність державної влади (а не будь-якої!), — природне становище. Державна влада — штучне. Отже, суперечності у даному випадку — між природним і штучним.

поразило цьому требова- нню, но делать было нечего. И я, не владея своим родным украинским языком, принужденно должен был уродовать его так, что становилось стыдно... Над этим явлением я несколько задумался и, скажу правду, оно вызвало во мне какую-то болезненную злость...» (глава XX).

«Сповідь анархіста» — не досить влучна назва мемуарів Нестора Махна. Сповідь, взагалі, близька до каяття. А тут — проповідь анархо-комуніста.

Цілком очевидно, що над твором добре попрацювали редактори відповідної орієнтації. Мають право на існування і сумніви: а чи взагалі Батько Махно має хоч якесь відношення до цього твору? Чи таким був реальний Батько Махно? — «с левым блоком против контрреволюции», «Вся власть Советам на местах!».

Зі спогадів Н. Махна «Моя встреча и разговор с Лениным» (глава XVIII):

«— Думаете ли Вы, что понимание крестьянами нашего лозунга «Вся власть Советам на местах!» — правильное понимание? — спросил меня Ленин. Я ответил: — Да.

Нестор Махно серед повстанців. Гуляйполе, 1919 р.

— В таком случае, крестьянство из вашей местности заражено анархизмом, — доложил Ленин.

— А разве это плохо? — спросил я его.

— Я этого не хочу сказать. Наоборот, это было бы отрядно, так как это ускорило бы победу коммунизма над капитализмом и его властью».

Після розмови Ленін через Свердлов та кремлівське «бюро по переправке людей на юг» посприяв Махнові нелегально перетнути кордон, який тоді було встановлено між Росією та Україною. Це відбулося у червні 1918 року. Все виглядає так, що мудрий Ленін використав революційний ентузіазм Махна. Напевно, так воно й було — незалежно від того, свідомо діяв Махно чи не свідомо.

Галина Кузьменко — дружина-подруга Нестора Мах-

на у своєму шоденнику за березень 1920 року надає такі штрихи до його побутової характеристики.

«Ще з Новоселки «батько» почав пити. У Варварівці зовсім написав як він, так і його помічник Каретник. Ще в Шагарові «батько» почав вже дуріти, соромішки лявся на всю вулицю. Лаявся і в хаті при малих дітях й при жінках».

«Стоїмо в Успенівці. Батько і сьгодні випив. Балакає дуже багато. Бродить п'яний по вулиці з гармошкою й танцює. Надто приваблива картина. За кожним словом соромішки ляється. На балакавись і натанцювавшись, заснує».

Отже, на «народного» героя Батько Махно мабуть таки не тягне. Та й якого народу?

Іван ТРУХ

м. Армянськ

ЛЮБИ І ЗНАЙ
СВІЙ РІДНИЙ КРАЙ!

«КВІТКА АРГІМПАСИ»

Побачила світ ще одна книга українського письменника, члена Національної спілки письменників України Володимира Капустіна — «Квітка Аргімпаси». Хто хоче протягом короткого часу осягнути Україну, нехай відкриє цю невелику за обсягом книгу. Вона допоможе краще пізнати нашу землю, її героїчну історію, її красу і мужніх людей з різних куточків України. Сім легенд ведуть читача у просторі й часі: мальовничими стежками півдня, степами, пагорбами і долинами півночі й сходу, горами та полонинами західного регіону. А ще — нашою сивою історією, яку писали шаблями козаки, лишали серед високих трав скіфи, карбували звуками трембіти гуцули. Це — нелегке і прекрасне життя наших предків...

Володимир Капустін — поет і глибокий лірик. Саме це, на мою думку, відіграло визначальну роль у написанні легенд. З першої сторінки перед тобою, перед зором постає настільки багата палітра кольорів, що не потрібно занадто напружувати уяву, аби побачити марево, зелений мох на скелях, чисту воду річки Ятрані, її місцями кам'яністі береги, білосніжний цвіт крушини, «маки вогнисті», «волошки такі сині, як ранкове небо».

Одвічне єднання природи і людини, живий, твердий і лагідний характер стихій, які постають справжніми захисниками добрих людей, прагнення щастя, несамовитий опір ворогам, чесна праця і чисті стосунки — всім цим жили в прадавні часи наші предки.

Скіфська дохристиянска Богиня любові Аргімпаса допомогла закоханому юнакові дістати золоту квітку — праматір сучасного тюльпана. Вона ж не дала хлопцеві піти у небуття після загибелі, зробивши його квіткою-горивцем, мак і волошки в давнину теж були людьми — козаком і дівчиною. А в селі Крушинка на Васильківщині, де сьгодні росте багато кущів крушини, також колись жила дівчина. І коли її переслідував ординець, попросила Бога: «Хай стану хоч малим кушем!». І диво сталося: з'явився над кручею куш крушини, а ординець, що не встиг зупинити коня, полетів у провалля... Проте це — не кінець легенди. Хто прочитає книгу, дізнається ще багато цікавого. Наприклад, чому голос трембіти — це пісня громового дерева. Чому одна зі скель над Черемошем зветься Оксаниною, а ріка в Закарпатті — Латорицею.

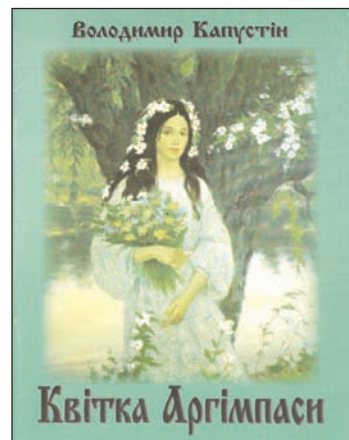
...Коли читаєш і перечитуєш легенди, що увійшли до книжки «Квітка Аргімпаси», то ловиш себе на дивних почуттях: за вікном — XXI століття, на столі — комп'ютер, в сумці — мобільний телефон, звичні поштові адреси стрімко змінюються на електронні, на земній орбіті — перші космічні туристи...

Аж раптом — голоси сивої давнини, голоси наших предків, дика, чиста природа, за яку ще не потрібно боротися екологам і «зеленим», неперехідні цінності людських стосунків — гордість, кохання, щира відданість рідному краю.

Ця невеличка книга — дотик до душі і серця. Лише розкрийте її та почніть читати. Книга з великою любов'ю оформлена: обкладинка — заслуженим художником України Наталкою Полтавець-Гуйдою, а легенди — народним художником України Миколою Стратілатом.

Тайса ЦЕГЕЛЬНА

м. Васильків

ЗАПРОШУЄМО ДО НАШОЇ КНИГАРНІ!

Шановні читачі! Книгу «Нестор Махно «Сповідь анархіста» та чимало інших українських видань ви можете придбати у Сімферополі з нашою допомогою (довідки за тел. 099-966-66-50).

Радимо звернути увагу на такі видання: В. Винниченко «Відродження нації»; П. Григоренко «Вітер зустрічний»; О. Кошич «З піснею через світ»; Т. Бульба-Боровець «Армія без держави»; Ю. Тю-

тунник «Записки генерал-хорунжого»; В. Винниченко «Поклади золота»; М. Гоголь «Тарас Бульба»; В. Шкляр «Залишенець»; М. Гоголь «Програмні твори. Хрестоматія II»; В. Скотт «Програмні твори. Хрестоматія III»; О. Чорногуз «Воскреслий із мертвих»; «Історія Укра-

їни, написана у V ст. до нашої ери Геродотом»; «Атлантида: сторінки прадавньої української історії»; Юрій Горліс-Горський «Холодний Яр»; Павло Глазовий. «Веселі гуморески», «Школярікам. Гуморески, баєчки», «Дорослі гуморески», «Архетипи» та ін.

У КРИМУ ОБРАЛИ НАЙКРАЩОГО ДІДА МОРОЗА

В Євпаторії пройшов ІХ республіканський фестиваль-конкурс «Санта-Клаус відпочиває, на арені Дід Мороз». Цього року учасниками фестивалю стали 15 творчих колективів з міст і районів Криму. Свято почалося з карнавальної ходи Дідів Морозів, Снігуроньок та інших казкових новорічних персонажів вулицями міста, їх було більше 200. Новорічний хоровод казкових персонажів очолив Синій Кінь на ходулях — символ Нового 2014 року. У параді брав участь духовий оркестр Дідів Морозів та незвичайні Діди Морози-байкери. За звання найкращого на головній площі міста змагалися 15 Дідів Морозів. У номінації «За оригінальне рішення новорічної програми»

кращими стали творчі колективи Желябовського сільського будинку культури Нижньогірського району і Судацького міського будинку культури. Кращу гру для дітей підготували в євпаторійському санаторії «Здравниця», а для дорослих — у санаторії «Зміна». Приз за краще сюжетне рішення новорічної програми отримав колектив Красногвардійського районного будинку культури.

Відразу дві нагороди дісталися Чорноморському районному будинку культури. Першу нагороду за кращий костюм і грим Діда Мороза отримав Олександр Цицура, другу — Ілля Сіткін. Він став символом року 2014 — року Коня. Інтерактивним Дідом Морозом визнаний Віталій Савельєв із Перовського сільського будинку культури Сімферопольського району. «Приз глядацьких симпатій» вручили творчому колективу пансіонату «Північний». А кращим Дідом Морозом Криму — 2014 став Олександр Хоменко із Сімферополя.

Справжній новорічний подарунок — книжечку «Новий рік» надіслав до редакції Михайло Григорович КУРДЮК — постійний багаторічний передплатник і автор «Кримської світлиці» із Чернігівщини, академік Української міжнародної академії оригінальних ідей, член Національної спілки журналістів України, письменник. Ця книжка — про історію, значення та відзначення новорічних свят українцями та багатьма іншими народами світу. В основу написання книги покладені відомості, зібрані автором, літературні матеріали, розповіді очевидців та власні враження. Пропонуємо увазі читачів уривок з цієї новорічної книги.

кожна відповідала одному з місяців, посипають їх сіллю, залишають до ранку. Вранці дивляться: на якій частині сіль намочка, той місяць буде мокрим, на якій ні — буде сухим. Прикмети новорічної ночі прогноують і врожаї наступного року.

На Новий рік діти-посивальники відвідують родичів і знайомих, поздоровляють їх, висловлюючи добрі побажання. В минулому їм, крім іншого, за це давали коржі-медники, які спеціально випікали у вигляді різних тварин — півників, зайчиків, коників. Тепер цей звичай починає відновлюватись.

НОВОРІЧНІ ЗВИЧАЇ

Нині в країнах європейської культури (а це добра половина світу) Новий рік відзначається за неодмінної участі зеленої красуні — ялинки, з Дідом Морозом, Снігуронькою, іншими казковими героями. Звичай цей сягає сивої давнини. Обряд прикрашання і вшанування ялини (не сосни, до речі, а саме й тільки ялини) існував ще у давніх германців і зафіксований у римських історико-літературних джерелах. Германці вважали, що у вічнозеленому дереві живе Дух лісу, який може посприяти на полюванні та в інших справах, якщо його вмилювати, а може, й вельми нашкодити, якщо прогнівити. Тому найстаріші й наймудріші члени племені вибирали найкращу ялину, розвішували на гілці подарунки, виголюшували заклинання. Цікаво, що в тих же германців священним деревом вважався й дуб, але з іншою обрядовістю.

З часом, особливо після поширення християнства, поганські обряди забулись, але звичай залишився, хоч і в дуже зміненому вигляді. Деякі вчені вважають, що германці запозичили обряд прикрашання ялини у своїх західних сусідів — кельтів. Але є думка, що прийшов він з іншого, східного боку — від Русі-України. У наших пращурів Новий рік починався навесні, і символом його була квітуча вишня, а германці замінили в себе весняну вишню зимовою засніженою ялиною. Був час, коли Новий рік вітали в березні, відзначаючи сніговими розвагами на півночі і першою борошною на півдні. Потім першим днем року стало 1 вересня за календарем «від створення світу». А 1700 року це свято в Росії було перенесено на початок січня, запроваджено прикрашання будинків та кімнат ялиновими, соновими, ялівцевими гілочками. Звичай ставити ялинку в приміщенні прийшов пізніше — і нічого доброго, як на мене, в цьому немає. По-перше, щороку без практичної потреби винищується безліч дерев, найчастіше молодих, яким би ще рости й рости. По-друге, дерево, котре вмирає, випромінює шкідливу для людей енергію, стимулює хвороби. Композиції з гілочок — інша річ, від них шкоди нема.

У старовинному рукописі, датованому 1605 роком, який зберігається у французькому місті Страсбурзі, зазначено, що святкові ялинки прикрашалися квітами із кольорового паперу, вафлями в поцелоченій фользі та головками цук-

ру. Скляні прикраси були відомі вже й тоді, причому дуже цікаві й химерні коштували вельми дорого, а секрет їхнього виготовлення італійські майстри тримали в таємниці.

Наші предки починали новий рік з наклеюванням щастя і врожаю. Найважливіше дійство на Новий рік — посівання. Посівають вранці, роблять це хлопчики, сіючи на дольці зерно з рукавиці. Хлопці, за народними віруваннями, — уособлення чистоти, краси і надії. Вони виголюшуть віршовані побажання як подяку Богові за прожитий рік і наклеювання щастя та врожаю в новому році.

Новий рік — традиційне родинне свято. У нас його зустрічають двічі: 1 і 14 січня. Перший відзначається зустрічами родичів, друзів і знайомих та шедрими застіллями. Другий — шедрівками та ворожінням.

У селах краще й охочіше, особливо дітвора, святкують Новий рік за юліанським календарем, тобто на 13 днів пізніше офіційної дати. Бо Новий рік 1 січня — це світське свято, яке стало виходити на перший план у тридцятих роках. Комуністи популяризували його на противагу релігії.

Передує старому Новому року (13 січня) свято Меланки, з яким пов'язано чимало звичаїв, обрядів та повір'їв. Меланкарі ввечері, на шедру кутю, ходять ватагами під хатами, шедрують, висловлюють господарям добрі побажання, звеселяють піснями, жартівливими сценками. Господарі з радістю приймають і пригощають шедрівників. Передноворічний вечір, за народним повір'ям, — сприятлива пора для сватання.

Старий Новий рік ще й сьогодні в пошані, є важливим для дітвори, коли можна йти засівати й отримувати подарунки. Кращого свята для підлітків немає. З самого ранку 14 січня хлопці ходять по хатах, посівають і промовляють:

*Сію-вію, посіваю,
З Новим роком вас вітаю!
На щастя, на здоров'я,
На Новий рік,
Щоб краще вродило,
Ніж торік,
Жито, пшениця
І всяка пашиця,
Кополі під стело,
Льон вище коліна,
Щоб у вас ніколи
Голова не боіла.
Будьте здорові!*

У новорічну ніч вгадують погоду, ворожачи на цибуліні, яку розрізають на дванадцять частин, щоб

За нашою сучасною традицією обов'язково на святковому столі має бути шампанське українського розливу, яким наповнюють келихи перед приходом Нового року, щоб дзвін кришталю лунав у перші хвилини нової доби. Перед цим не забувають провести Старий рік, згадуючи добрі справи й досягнення. На стіл ставиться багато м'ясних і борошняних страв, за звичаєм багата їжа забезпечує добробут на весь рік.

Новий рік — свято, коли треба забувати все погане, загадати бажання, яке може здійснитися, якщо щиросердечно в нього вірити.

Наші предки — скіфи завжди святкували Новий рік в переддень весняного сонцестояння — 21 березня. Ця традиція збереглася в Індії, Ірані, Казахстані, де Новий рік називається Навруз, а привітання «З Новим роком» перекладається як «З новим богом», яких у скіфів було шістнадцять — по числу скіфських місяців року.

Новорічне свято увійшло в український побут і культуру, тісно пов'язуючись з християнськими традиціями. Про це, зокрема, свідчить прикрашання ялинки за канонами православ'я. Тому верхівку ялинки вінчала «Вифлеємська зірка». Кульки (раніше яблука) уособлювали заборонений плід, який скуштували наші предки Адам і Єва. А фігурні пряники і печиво нагадували про «прісні хлібці», які вживали при обряді причасття.

Серед українського селянства тривалий час зберігалися змішані новорічні традиції язичницького та християнського походження. Відлуння язичництва деякою мірою відчувається й тепер. Дуже довго жила віра, що відзначення новорічного свята визначає долю всього року. На цьому ґрунті яскраво відобразились світогляд хлібороба і сформувалися звичаї, обряди, заборони та обмеження. Традиційна обрядовість — це низка зимових свят від 1 січня через Різдво до Хрещення.

Вважається, що є три дати зустрічі Нового року: 1 січня — фізичний рік, 22 березня — духовний, 19 серпня — божественний (Преображення Господне — Спас). Був цілий цикл зимових свят, починаючи від дня святої Катерини (7 грудня) до Хрещення (19 січня). У день святої Катерини дівчата ворожили, намагаючись взнати, чи вийдуть заміж у прийдешньому році. Для цього гілочки бузку ставили у воду. Якщо до свята Андрія (13 грудня) розпускалися бруньки — бути весілля!

(Продовження на 9-й стор.)

НОВИЙ РІК У НАРОДІВ СВІТУ

У Швеції в день Нового року спляють великого солом'яного козла, а Старий рік проганяють пострілами в повітря, влаштовують маскарад і б'ють посуд об двері своїх сусідів.

У Данії вірять, що на горищі живуть гноми, і якщо їх не нагодувати в новорічну ніч солодкою рисовою кашею, вони будуть дражнити господарів увесь рік. Тому датчани варять кашу з ірисом, обов'язково залишають її відкритою на ніч, щоб гноми не образилися.

Болгари радіють, коли за новорічним столом хтось чхне. Це, вважають, приносить у дім щастя.

Китайці знають, що перед святом треба розрахуватися з усіма боргами, купити новий одяг, влаштувати сімейне застілля і приготувати дари духам. Запасуються петардами, щоб з їхньою допомогою відлякувати нечисту силу.

У Камбоджі в день Нового року всі насилають невеличкі горбики із піску, вірячи, що кожна піщинка в

горбику означає прощення одного поганого вчинку.

Японці вважають, що в перші секунди Нового року належить обов'язково засміятись — це принесе удачу. За буддистськими традиціями в новорічну ніч дзвони храмів роблять 108 ударів, кожен з яких «вбиває» одну з людських вад. У японців їх всього шість: жадібність, дурість, заздрість, злість, легковажність, нерішучість. Але в кожній ваді є 18 різних відтінків. От по них і дзвонять японський дзвін.

На Кубі перед настанням свята наповнюють весь посуд, що є в домі, водою, а коли стрілка торкнеться цифри 12, виливають її з вікон, що означає кінець старого року, якому бажають світлого, як вода, шляху.

У Колумбії кожному на святковому столі кладуть виноградне гроно із 12 ягід. З боєм годинника з'їдаються всі ягоди, і до кожної з них загадується таємне бажання на відповідний місяць.

Італійці в перший день року сні-

дають кашею із сочевиці, щоб гаманець завжди був наповнений грошми.

У В'єтнамі роль новорічної ялинки виконує персик, який саме починає розцвітати. А ще високий бамбук — традиційна рослина — ставиться посеред кімнати, прикрашається глиняними рибками та дзвіночками.

У Кореї під Новий рік не сплять. Кореїці переконані: «Якщо в новорічну ніч будеш спати, брови посиють». Тому влаштовуються різні гуляння та розваги.

В Еквадорі рівно опівночі сплять опудала «поганих чоловіків» під акомпанемент так званого «пачу вдів», яких зображують чоловіки, передягнені в жіночий одяг, з макіяжем і в перуках.

Суданці на щастя в Новий рік дарують одне одному зелений, ще недостиглий горіх.

У Непалі Новий рік зустрічають зі сходом сонця. Перед тим уночі непальці запалюють великі багаття і кидають у вогонь непотрібні речі.

(Більше про те, як у світі святкують Новий рік, можна прочитати у книжці М. Курдюка, яка є в бібліотеці «КС»)

А ось так українські миротворці зустрічали Новий рік у Ліберії (зверніть увагу на Снігуроньку!). Про службу наших земляків у цій далекій африканській країні читайте на 10-й стор.

НОВОРІЧНЕ КОНФЕТТИ

У Кримському академічному українському музичному театрі стало доброю традицією проводити щороку для юних глядачів новорічне свято, яке по праву можна назвати одним із краших у Криму. Цей рік не стане винятком.

Діти потрапляють у світ казки вже у фойє театру, де буде встановлена святково прикрашена ялинка, задрапірована колони, стіни. Вони зможуть стати учасниками цікавих вікторин і конкурсів, а хто прийде в карнавальних костюмах, отримає подарунки від Діда Мороза і Снігуроньки. За задумом художника в декоративному цеху театру готуються чарівні сани, які будуть прикрашені мерехтливими вогниками, намистом і сніжинками. Привезуть їх на свято два казкових олені і залишать на подіумі у фойє, щоб кожен при бажанні зміг сфотографуватися в диво-саях і загадати своє найзаповітніше бажання.

Головною подією свята, звичайно, стануть музичні вистави «Снігова королева» і «Стара, стара каз-

ка», створені за творами відомого датського казкарка Ганса Хрістіана Андерсена. У мюзиклі «Снігова королева» розповідається про сміливу дівчинку Герду, яка проходить важкий шлях, щоб знайти і врятувати свого друга Кая, викраденого Сніговою королевою. Музика до цього спектаклю, постановку якого здійснив режисер Володимир Косов, створена відомим сучасним композитором Кімом Брейтбургом, автором мюзиклів і пісень, які виконують такі популярні естрадні співаки, як Микола Басков, Філіп Кіркоров, Лариса Доліна, Борис Моїсєєв, Таїсія Повалій. Вона мелодійна, красива і дає дітям уявлення про багато музичних стилів. А чудова гра акторів, участь артистів балету та хору, оригінальне оформлення сцени та світлові ефекти створюють яскраве, захоплююче видовище, яке запам'ятовується надовго.

Автор і режисер-постановник другої новорічної п'єси для дітей «Стара, стара казка» — також Володимир Косов. Він створив свій ва-

ріант цього твору. Дія його відбувається в Данії. Бравий солдат, який повертається додому після армійської служби, зустрічає на своєму шляху злу відьму, яка просить його залізти в дуло дерева і дістати їй кресало. Відьмі воно потрібне для того, щоб використовувати для злих справ, а солдата погубити. Однак добро завжди перемагає зло: солдат виявляється розумнішим і хитрішим від відьми.

Для дорослих глядачів театру новорічним сюрпризом стане концертна програма «З побажаннями в Новий рік...». Її назва не випадкова. Адже саме в новорічну ніч під дзвін курантів загадуються найпоетичніші бажання. Атмосферу свята і чаклунства на новорічному вечорі у фойє театру, де будуть розставлені столики з частуванням, створюють красуня-ялинка з мерехтливими вогниками, казкові персонажі та чарівна музика у виконанні краших артистів театру в супроводі симфонічного оркестру.

Тетяна СНЕГІРЬОВА, завідувач літературної частини Кримського академічного українського музичного театру

ГРУДНЕВИЙ ЕСКІЗ

День переметнувся в табір ночі —
І не бамкнув наостанок дзвін...
То сорока, ледь прoderла очі,
Репетую: — Ну й зар-р-раза він!

Пер-рекинчик,
пер-ребіжчик клятий,
Тільки біла смужка з р-рукава!
У потемках голову зламати
Дуже пр-росто й легко —
на р-раз-два!

...Дневі що! У запічку сухому
Лушить зорі з досвітком удвох.
Приволочить у мішку додому —
Біле-біле увімкне Різдво!

* * *

Пекучі пальці зморених провін
Дісталися душі гіркій до горла.
Стару журбу від радості відторгла
Палахкотюча кров різдвяних вин.

Примару будня відженем: свят-свят!
Зануримось у радість з головою
І обив'ємо серце вже новою
Гірляндюю січневих теплих Свят.

На стежці до Різдва —
зірок внаутр.
І перламутром — снігу сяє хутро...
Хоч рік життя

тікає в безвість хутко —
Не страшно, бо народиться Ісус.

НАПЕРЕДОДНІ

Ця краса на ймення — первозданна:
Бог дихнув — і подих той заммер...
Під повіки закслених озер
Ніби з велетенського екрана
Проектує сонечко четвер.

День — як ризи Господа нетлінні.
Морозець дороги прихопив,
Птахам білим місяць подробив —
І стоїш стовпом в заціпенінні,
Бо довкола ходить стільки див!

Півпритомно ахаєш: чудові
Ці пухнасті неприм'яті дні,
Господом даровані мені!
...Крапельки Ісусової крові —
Снігурі на білім полотні.

Вдалині застигли каравели...
Тільки подорожніх щось зо два
Пхає в плечі стежечка крива.
Мружить очі сніговик веселий —
Всього жменя снігу до Різдва!

* * *

Року старого трухлявий пенюк
Снами оброслий, неначе мохами.
День шкутильгає, але що не крок —
Чаша різдвяна все нижче над нами.
В плечі вбираємо голови ми:
Що там, о Господи,

в чаші тій зріє?..
Трохи терпіння. Пелюстка зими
Серце освітить, але не зітріє...

Сонце і стужа зійшлися сам на сам.
Дим застрибнув на хмарину
з розбігу.
Крекнуть морози — і горе тинам,
Вкляклим від гострого позирку
снігу.

Око пасе календарик худий,
Жити якому ще тиждень від сили.
День шкутильгає не знати куди —
Як пілігрим, світ якому немилый.

Квапмося, друже,
хоч втомлений крок,
Квітка надії у серці розквітла!
Чашу різдвяну, по вінця зірок,
Бог опускає на вервечках світла.

РІЗДВО «НА ВОДІ»

Сніги проспали білий час, коли
Їм землю з високості посипати...
Кліп-кліп униз — то дрібен,

то лапатий
У хмари винувато з-під поли.

А винувати! Хто ж таке видав,
Щоб на Різдво дощі колядували?!
Та з дива місяць —

мандрівник бувалий —
Перекапустив срібні стоси справ!
...Стрибне пухнаста іскра:

гойда-да! —
І вже у Свята присмак не солоний.
І на долівку ночі сніп соломи
Із Вифлеєму винесе звізда.

ЛЮТИЙ

Всі дні злотовані
в ясну крижину —
Ті, що упали, й ті, що угорі...
На вилицях блідих старого тину
Зими рум'яні —
юні снігурі.

* * *

Там, де юність
босі мрії пасла
І де в сонці
хлюпалися ми,
Лиш синичка —
тепла грудка масла —
На обрусі білому зими.

ЗИМОВА ДОРОГА

Дорога збилася з дороги —
Та й манівцями побрела.
...І де ж то ходить круторогий,
Щоб допровадив до села?..

Ніде нікого. Хуга свище,
Заклавши в пельку пальців два,
А там, де небо щонайвище, —
Снігів патлата голова.

Підкошує знемога ноги...
Глип вгору — а бодай тебе!
...Приб'ється вранці круторогий,
Йі, ледь теплу, відгребе.

* * *

Тій хмарі — за тисячу,
тож не змогла
Свій лантух зі снігом

додому доперти.
Я-а-ак репне той лантух!
Бабуся-імла

Збирала всю ніч
і вклдала в конверти.

У кожен — сніжинку —
униз, дітлахам.
Носили вітри, аж свистіло у вусі.
І кожен конверт розпечатував сам.

У кожному — сніжинка —
привіт від бабусі.

* * *

На лижі! І бігцем — до гаю,
Де сріблом віти мерехтять.
Зиму на прив'язі тримають
Морозу ступнів шість чи п'ять.

Не забарись! — гукає мама.
Дрижить зворушена рука...
Летиш — і сонця стигла магна
Тобі під вії затіка.

В замет пірнаєш з головою.
Розлігся! ...Скільки не картай,
А відпускає ледь живою
Назад у світ, де через край
Зимових чарів. Снігу хутро
Мінливе по знінцях б'є.
І пахне квіткою, що хутко
На зірок ви-ди-бу-ля-є!

...І знову падає, вставати...
Ах, очі з лижами водно
Так легко ковзають від хати!
А в спину дивиться вікно.

Смерком бурштинне, кличе-манить
Додому, де ще ми — малі...
І чай із різнотрав'я мамин
Чека в горнятку на столі.

* * *

Нічого зайвого: сніги
І сині дзвони понад ними.
Все решта вибив до ноги
Хтось невідомий і незримий.

Збив на льоту сайливу путь —
Ні сліду! Де тепер шукати?..
Та сонце хлюпне — і спливуть
І путь причмелена, і хати.

ЗРАНКУ

Ще хвилину... Ще, благаю, пів!
Спа-а-ти хочу...
Дайте чистий спокій!

...Досвіток рожево закипів
В чаші ранку — чистий і глибокий.
Тіла теплий і безвольний сніп
До води волочу... Вуха краєм
Чую, як нагальних справ окріп
На плиту свідомості збігає.

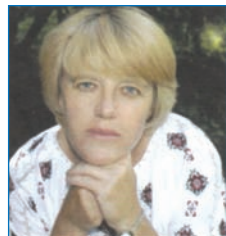
— Прилягти б на мить одну! —
мене

Крадьки ще колише мисль лукава.
Та за ніс легесенько вщипне

Мудра і бадьора пані кава.
Всередині сплю ще,
та полон

Владар сну здає
у руки прози.
...Це єдина грань,
де «вічний сон»

Душу не пече
і не морозить.
Любов ПРОЦЬ

ЛІБЕРІЙСЬКА МІСІЯ КАПІТАНА ХРЕЩОВА

Згадуючи про своє відрядження до Ліберії, капітан Сергій Володимирович Хрещов віджартується, ніби це була якась туристична прогулянка: «Так, була в моєму житті така подія. На власні очі побачив, що таке справжня Африка, пальми, джунглі, банани, папайя...». При цьому офіцер скромно замовчує про те, що до здійснення цієї відповідальної місії йому перед тим довелося пройти досить непростий шлях професійного становлення.

Захоплення небом почалося у Сергія ще в дитинстві. І це не було випадковістю, адже батько хлопця, Володимир Іванович, також проходив службу у частинах Військово-Морських Сил СРСР.

Навчаючись у Сімферопольській школі ДТСААФ, юнак вперше підкорив небо, виконавши інструкторський політ на літаку Як-52. Однак дитячий мрій не судилося збутися відразу. Після закінчення школи прискіпливі лікарі за станом здоров'я не дозволили Сергію вступати до льотного училища. Проте Хрещов ця новина не зупинила.

«Тоді я вирішив вступати до Васильківського військового авіаційного училища на факультет літаків та двигунів, щоб у майбутньому все ж таки мати можливість піднятися у небо... хоча б як бортовий технік», — згадує Сергій Володимирович.

Після закінчення училища у 1990 році молодий офіцер отримав призначення в Астраханську область, де перебував Випробувальний центр ВПС СРСР, в полк, на озброєнні якого знаходилися стратегічні бомбардувальники Ту-16.

Саме тоді Сергій Хрещов отримав можливість особисто взяти участь у підготовці та випробуваннях найбільш грізної радянської зброї.

«То була надзвичайно потужна техніка. Я бачив усе — від пусків крилатих ракет до навчальних ядерних бомб», — згадує офіцер.

Після розпаду Союзу Сергій Хрещов продовжив службу на Батьківщині в Державному науково-дослідному центрі ВПС України, де, незважаючи на скрутні часи, тривали роботи на літаках Су-25 та Су-27.

Через деякий час офіцер отримав нове призначення до Морської авіаційної бригади Військово-Морських Сил Збройних Сил України.

У 2009 році Хрещову як майстру військової справи запропонували долучитися до участі у виконанні миротворчої операції сил Місії ООН в Ліберії у складі 56-го окремого вертолітного загону Збройних Сил України.

Регіон, в якому розташована Ліберія, тривалий час відзначався своєю нестабільністю. Протягом кількох десятиліть тут точилися тривалі і кровопролитні збройні конфлікти між етнічними угрупованнями місцевого населення. Надзвичайні події у далекій африканській країні викликали відповідну реакцію з боку Організації Об'єднаних Націй. Відповідно до Меморандуму про взаємодію між Україною та Секретарі-

атом ООН, керівництвом України було прийнято рішення про направлення до Ліберії вертолітного загону.

Під час проведення установчих зборів Сергій Володимирович склав усі необхідні заліки з технічної, фізичної та вогневої підготовки і був зарахований до складу миротворчого загону.

Серед головних завдань, які стояли перед українськими миротворцями, було перевезення особового складу місії, доставка гуманітарних вантажів у віддалені райони країни, бойове супроводження, патрулювання кордонів, медичне забезпечення, проведення рятувальних робіт та інші завдання.

Головний військовий потенціал контингенту було представлено вертольотами Мі-8 та Мі-24. Місцем дислокації українського контингенту був визначений район неподалік аеропорту Робертсфілд, що поблизу міста Монровія. Наші військові самотужки склали план військового містечка і побудували всю інфраструктуру. Паралельно з розгортанням табору технічний персонал проводив активну підготовку гвинтокрилої техніки до польотів. Вертольоти Мі-8 використовувалися для доставки вантажів та людей, а Мі-24 — для контролю повітряного простору.

Під час виконання місії виникали окремі специфічні проблеми, що були зумовлені кліматичними умовами, в яких техніка проходила експлуатацію. У Ліберії взимку панує сухий сезон. Вітер із Сахари задуває дрібну пилюку, яка ускладнює

мешкало п'ять чоловік. Кондиціонер, який повинен був охолоджувати повітря у казармі, ледь справлявся зі своїми функціями у нічний час, у денну ж спеку він лише перемелював спекотне повітря без всякої користі. Загалом у складі загону було шістдесят чоловік технічного персоналу. Шістнадцять з них — фахівці з двигунів та вертольотів. Інші «технарі» займалися озброєнням, навігаційним та радіотехнічним обладнанням, опікувалися ремонтом та інженерним забезпеченням тощо. Щоб якось покращити умови роботи технічного персоналу, поблизу вертолітних стоянок були облаштовані спеціальні приміщення, в яких була духова і запас питної води. Загалом наші вертольоти достатньо добре показали себе в роботі у важких

Форма одягу — африканська...

Капітан Хрещов

...і кримська

видимість льотчикам. Температура повітря сягає 30-35 градусів при вологості 96-98%. Влітку починається так званий сезон дощів. Сильні зливи йдуть безперестанку по кілька діб. За цей час випадає більше 5000 мм опадів. Океанська сіль збирається на вертолітних двигунах і її треба періодично змивати водою зі спиртом. Розряджене повітря потребує додаткових зусиль у роботі двигуна.

— Ми розташувалися у пластикових казармах. У кожному такому будиночку площею 15 кв. метрів

кліматичних умовах африканського континенту. Більшість проблем технічний персонал вирішував самотужки. Якщо виникали проблеми із запчастинами, ми робили замовлення, і нам їх доставляли з України. Фахівці, які нас міняли, також прилітали з новими інструментами і обладнанням, — розповідає капітан Хрещов.

Існує певна технологія підготовки літального апарату до польоту. Однак в Африці військовослужбовці проводили цю роботу частіше і більш ретельно. І це не випад-

ково, адже робота з двигуном і планером потребує найбільшої уваги під час підготовки вертольота, оскільки вони безпосередньо забезпечують живучість машини.

— Не принижуючи значення роботи своїх колег, хочу сказати, що екіпаж вертольота може продовжувати виконувати завдання із заклиненим кулеметом або пошкодженою рацією, а от поломка двигуна під час польоту над джунглями у цьому сенсі виглядає найменш привабливою.

Щоб люди зрозуміли, наскільки це складно, наведу лише один приклад. Для того, щоб техник міг перевірити натягнутість тросів у хвостовій балці вертольота, йому треба було при температурі обшивки близько 80 градусів пролізти кілька метрів по трубі, діаметр якої складає близько 40 см, а потім повернутися назад. При цьому він повинен бути одягнутим у комбінезон, щоб волога не потрапила на контакти. У будь-якому випадку балка повинна залишатися сухою. Єдиний спосіб полегшити техніку умови виконання цього завдання — це відкрити кілька невеличких лючок на балці для доступу повітря. Я думаю, що коли кажуть «стійко переносити труднощі і поневіряння військової служби», мають на увазі

саме такі випадки, — продовжує розповідь Сергій Володимирович. Джунглі щільно оточували аеродром українських миротворців. У денний час життя комах та іншої живності приховане у траві і кущах. Однак коли сонце сідало, різні жаби, ящірки та комахи намагалися будь-що проредити до житлових приміщень та кабін вертольотів. Особливо дошкуляли нашим воякам комахи, від яких не рятувала навіть антимоскітна сітка.

Капітану Хрещову дуже запам'ятований випадок, коли перед самим вильотом у кабінку одного з вертольотів заповзла бананова змія. Добре, що льотчики своєчасно її помітили, адже від укусу цієї змії людина гине миттєво. Щоб позбутися цієї непроханої гості, технікам довелося повністю відкрити систему керування вертольота, а для цього «на хвилиночку» треба було відкрутити понад 200 гвинтів.

Українські бойові вертольоти стали важливим компонентом сил Місії ООН в Ліберії. Професіоналізм і майстерність наших миротворців отримали високу оцінку з боку іноземних фахівців, зокрема Спеціального представника Генерального Секретаря ООН, глави Місії ООН у Ліберії Маргрет Елен Лое.

З липня 2010 року Сергій Володимирович продовжує службу в Морській авіаційній бригаді Військово-Морських Сил Збройних Сил України. Свій досвід він передає молодому поколінню авіаційних техніків. Своєю службою в складі миротворчого контингенту він задоволений.

— За півроку, що провів у місії, я дізнався багато нових нюансів в обслуговуванні техніки. Крім того, спілкуючись з іншими військовослужбовцями, спостерігаючи за їхньою роботою, я ще раз переконався, що в лавах наших Збройних Сил є багато людей, які можуть гідно представляти нашу країну на міжнародному рівні, — сказав на завершенні капітан Хрещов.

Сергій ОСИПОВ
(Фото з архіву С. Хрещова)

ЗА ПРОГРАМОЮ СОЦІАЛЬНОЇ АДАПТАЦІЇ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ

У Криму на базі окремої бригади берегової оборони ВМС ЗС України відбулась урочиста церемонія вручення дипломів 28 військовослужбовцям, які найближчим часом плануються до звільнення з лав Збройних Сил України.

Цій події передувала 500-годинна програма з перенавчання військовослужбовців за фахом «менеджер з персоналу». Викладачі провідного вишу Автономної Республіки Крим — Таврійського національного університету ім. В. І. Вернадського протягом трьох місяців регулярно проводили заняття зі слухачами у військових одностроях на території бригади. Ефективність саме такої організації навчального процесу підтвердив час, адже військові моряки навчалися без відриву від виконання посадових обов'язків за фахом.

В урочистостях з нагоди завершення курсової підготовки взяли участь голова громадського руху «Ліга офіцерів Севастополя» Володимир Лукичов, менеджер програми у військово-політичній сфері проєктів

ОБСЕ в Україні Олександр Гладкий та директор департаменту соціальної політики Міністерства соціальної політики України Максим Андросенко.

Високоповажні гості вручили дипломи та сертифікати слухачам, привітали учасників церемонії з набутих знаннями та побажали присутнім усіляких гараздів та ефективного використання отриманого досвіду у цивільному житті.

За словами заступника командира бригади з виховної роботи підполковника Валерія Бойка, реалізація цього проєкту сприяє вирішенню важливої соціальної проблеми — адаптації військовослужбовців до цивільного життя та їхньої ефективної діяльності в громадянському суспільстві з ринковою системою відносин.

— Отримавши другу «громадянську» спеціальність, військовослужбовці стають більш затребуваними нашим суспільством, — зазначив підполковник Валерій Бойко.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ, підполковник

ДАНИЛО ГАЛИЦЬКИЙ — КОРОЛЬ РУСЬКИЙ, ВЕЛИКИЙ КНЯЗЬ ГАЛИЦЬКО-ВОЛИНСЬКОЇ ЗЕМЛІ

— ДО 760-РІЧЧЯ КОРОНАЦІЇ І 750-РІЧЧЯ З ДНЯ СМЕРТІ —

Вивчайте минуле, якщо хочете передбачити майбутнє.
Конфуцій

У 1253 р. князь Галицько-Волинський Данило Романович був удостоєний титулу короля. Папа Римський Іннокентій IV прислав до нього послів достойних, що принесли Данилові вінець, скіпетр і корону, які означали королівський сан.

Коронація відбулася в давньоруському місті Дорогочині, яке було удільним центром Дорогочинської землі, що входила до складу Волинського князівства, а в 1238 р. Данило долучив Дорогочин до своїх галицько-холмських володінь.

Данило був сином Володимиро-Волинського князя Романа Мстиславовича, гідним нащадком Святослава Хороброго, Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Володимира Мономаха, одним із наймогутніших володарів Русі-України.

Роман Мстиславович об'єднав 1199 р. Волинь і Галичину, унаслідок чого утворилася Галицько-Волинська держава. Він був хоробрий воїн, умілий у військових справах, усе своє життя у війнах проводив, багато перемог здобув, але в одній був переможений (загинув у битві з поляками на Віслі під Завихостом 19 червня 1205 р.).

Романова дружина Анна була дочкою візантійського імператора Ісаака II Ангела. Данило народився у 1201 р. Отже, на час смерті батька він мав неповних чотири роки, а його брат Василько — один рік.

Романова княгиня Анна, боячись галицьких бояр,

як пише літописець, «хотіли скоренити плем'я Романове», учинила раду з воеводою Мирославом, і на ніч утекли вони в ляхи. Князь польський Лесько прийняв княгиню і дітей «з великою честью».

Ще малою дитиною Данило долучався до участі в державних справах. Галицько-Волинський літопис містить у собі багатий матеріал, який дає можливість відтворити неповний образ Данила Галицького, котрий усі сили, уміння, знання, енергію спрямовував на зміцнення своєї держави. Як стверджує М. Попович, «впродовж усієї історії Київської Русі князь залишався передусім воїном, який особисто очолює походи і бере участь у битвах».

Ще в юні роки Данило в битвах із завойовниками проявляє неабияку мужність і витривалість. Здобуває він перемогу над угорськими й польськими загарбниками у 1219, 1221, 1227 рр. Вісімнадцятилітнім, у 1223 році, бере участь у битві на річці Калці. Тут Данила поранено у груди, але через молодість і відвагу він не чув ран, що були на його тілі, бо мав неабияку силу. «Данило куріпко боролася, побиваючи татар... Був бо він сміливий і хоробрий, од голови й до ніг його не було на нім вади».

Особливу кмітливість, винахідливість і поступливість проявив Данило при наступі на Каліш, допомагаючи лядському князеві Конраду I. Йому вдалося відмовити Конрада від братовбивчої війни. Данило з розумінням поставився до прохання захисників Каліша припинити наступ, «не погубити города», «багато сміявся і багато говорив з ними».

Підсумовуючи оповідь про похід на Каліш, літописець стверджує: «Ніякий же князь [руський] не входив був у землю Лядську так глибоко, окрім Володимира Великого, що хрестив землю [Руську]».

Не раз бачимо Данила в сутичках із супротивниками. Тут він проявляє високу хоробрість, майстерність виходити зі складних ситуацій, кидатися на допомогу іншим: «А Данило ввігнав списа свого і, поглянувши туди і сюди, побачив, що полк Васильків стоїть, добре борючись і угрів ганяючи. Видобувши меча свого, він рушив братові на допомогу і багатьох поранив, а інші од меча його умерли».

У 1238 р. у битві під Дорогочином Данило вщент розгромив німецьких лицарів-хрестоносців Тевтонського ордену, захопивши в полон знатного лицаря Бруно, капітулу. Вирушаючи в похід разом із братом Васильком, він сказав: «Не гоже є держати отчину нашу крижевникам-телличам, тобто соломоничам... І пішли вони на них з великою силою [Дорогочин] місяця березня і старшину їх Бруна схопили, і воїв захопили, і вернулися обидва в Володимир».

Данилові довелося вести завзяту боротьбу з литовським племенем ятвягів, які часто непокоїли своїми нападами Волинь.

У 1248 р. ятвяги «пустошили» коло Дорогочина, і гнався за ними Василько Романович. Біля воріт дорогочинських зав'язалася запекла битва, про яку в літописі сказано: «І була січа люта з ним, і гнали їх за багато попрощі, і вбито було сорок князів, і інших було багато побито, і не встояли вони... І радість була велика в той день».

Не менш жорстокою була «січа» з ятвягами наступного року, що закінчилася блискучою перемогою Данилового війська, яке він реформував, створивши важку озброєну піхоту з селян.

Літописець змальовує це

військо з великим художнім хистом, удаючись до ідеалізації: «А назавтра, коли примчали до них [ятвягів] прусси і борти, усі вої Данила зсіли з коней. І оружилися піші вої, і вийшли всі зі стану. Шити же їх як зоря були, а списи їх погойдувалися в руках, як безліч тростин. А стрільці обабіч ішли і держачи в руках луки свої, поклавши на них стріли свої проти ворогів. Данило же на коні сидів, воям лад давав. І сказав прусси ятвягам: «Хіба можете ви дерево піддержати сулицями і на сю рать одважитись? І вони, побачивши це, вернулися до себе».

У 1253 р. Данило «повоював Чеську Землю», у 1254-1255 р. у битвах на річках Случі, Горині, Тетереві розгромив монголо-татарські війська під проводом хана Куремси.

Багато місця в літописі займають розповіді про взаємини Данила з галицькими боярами, які плели проти нього крамолу, чинили змову, збиралися підпалити дім Данила разом із князем, але в 1245 р. Романовичі розгромили останнього претендента на галицький стіл — князя Ростислава, зятя угорського короля. По цьому Данило остаточно утвердився в Галичі, який на ті часи вважався великим містом. За підрахунками П. П. Толочка, які подає М. Попович, населення Києва налічувало тоді не менше 45 тисяч чоловік. Судячи з площі міста, не набагато меншим був Чернігів. До розмірів Києва (за площею) наближалася Білгород (нині с. Білогородка під Києвом) і Галич.

Отже, Данило заволодів Галичиною, а Василькові дісталася Волинь, але як перед тим, так і потім брати жили в згоді й порозумінні, любили і поважали один одного, разом захищали свої землі, тож фактично поділу не було й обидві землі були владно однією сильною державою.

У літописі зафіксовано немало прикладів взаємної зворушливої турботи князів. У важливих справах Данило завжди радився з братом,

Данило галицький

журився за ним, радів зустрічам: «Данило ж гнав через яр глибокий на угрів, бив їх і журився про брата, не знаючи, що з ним. Але, побачивши хоругв його, що мчала вслід за ляхами, він був сильною радий... Данило хотів гнатися вслід за ними, але Василько заборонив йому».

Наслідуючи приклад батька, Романа Мстиславовича, Данило з братом мріяли розширити свою владу і на Київську землю. У 1240 р., під час облоги Києва татарами, захищати стоїлий град прибули полки з Галицької і Волинської земель і, звертаючись до них, князь Данило мовив: «Дружину вірною мою, брати-галичани! Не раз ви ходили зі мною в походи! Немає ми побити ворогів, які зазіхали на нашу землю. Із вами хорубали ми хрестоносців над Бугом, із вами підняли святі знамена над Берестом, Перемислем, Холмом, Галичем. Нині ми входимо в Київ. Немає святішого місця для русина, як Київ, тут наша гордість, тут наша краса, тут наша велич. Ми прийшли сюди на свою землю як захисники».

До Києва татарською кіннотою підійшов полководець хана Батія — Менгу. Він замилувався руською столицею, послав до княжого двору гінців із пропозицією добровільно здатися, щоб не руйнувати місто. Галицький воевода Дмитро, якого Данило залишив у Києві послаником, відмовився здати місто й керував його обороною. Побачивши, що ляхів, яким він допомагав у битві з чехами, охопив жах, Данило звернувся до них із такими словами: «Чого ви лякаєтесь? Хіба ви не знаєте, що війна без полеглих, мертвих не буває? Хіба ви не знаєте, що на мужів на ратних ви прийшли есте, а не на жінок? Якщо муж убитий є у бою, то яке тут диво є? Інші же і вдома умирають без слави, а ці зі славою помирили. Укріпіте серця ваші і здійміть оружжя своє на ворогів».

Завершивши справу об'єднання Червоної Русі, Данило постійно зміцнював свою державу. Незважаючи на часті напади поляків, ятвягів, угрів, татар та інтриги молодих князів, крамольних галицьких бояр, він старався підняти її на п'єдестал величчя, зробити сильною, бо розумів: «Де сила — там воля».

Він збудував нові та зміцнив існуючі міста-фортеці — Белз, Берестя (Брест), Володимир, Галич, Данилів, Дорогочин, Звенигород, Крем'янець, Лучеськ (Луцьк), Львів, Перемішль, Стіжок, Терембовль, Тихомль, Холм, Шумськ та

інші, налагоджував торговельні зв'язки з Візантією, Болгарією, Угорщиною, Чехією, Польшею, Німеччиною, Литвою.

З особливим натхненням розповідає літописець про побудову Данилом міста Холма, яке згодом зробив він столицею своєї держави: «Коли ото Данило княжив у Володимирі, спорудив він город Угрівсь. Але якось, коли він [Данило] їздив по полю і діяв ловами, то побачив на горі гарне і лісисто місце, то надумав він, що поставити на ньому невеликий городок».

Але потім «спорудив він інший город», що його татари не змогли взяти, коли Батий усю землю Руську повоював.

З метою оборони побудував Данило в Холмі вежу: «І вежа [стояла] посеред города. Знизу зведена з каменю п'ятнадцять ліктів в висоту, а сама зроблена з тесаного дерева і вибілена, як сир, стояла вона на всі сторони. Близь неї був студенець, тобто колодязь, що мав тридцять п'ять сажнів».

Після пожежі, унаслідок якої місто зазнало великої «пагуби», Данило «спорудив [город Холм] кріпшим і вищим», тобто зробив міцнішим і вищим стіни фортеці.

Збудував Данило в Холмі прекрасні храми: «Церкву святого Іоанна [Златоуського], красну і гошу. І споруда її була така: склепінч чотири; з кожного вугла — склепіння; і стояли вони на чотирьох головах людських, вирізьблених одним умільцем, трое вікон прикрашені були склом римським; при вході в оltар стояли два стовпи з цілого каменя, і на них склепіння: а верх же вгорі прикрашений [був] зорями золотими на лазурі; внутрішній же поміст її був вилитий з міді і з чистого олова, так що блищав він, як дзеркало. Дверей же її двоє [були] прикрашені тесаним каменем — галицьким білим і зеленим Холмським; ...спереду же їх [на задніх дверях] був зроблений Спас, а на північних — святий Іоанн [Златоуський], так що всі, хто дивився на них, дивувалися. Прикрасив Данило камінням дорогий, бісером і золотом також ікони, які він приніс із Києва, і образ Спаса і Пересвятої Богородиці, що йому сестра Федора дала з Київського монастиря святого Федора...».

На початку 1264 року князь помер у своєму улюбленому місті Холмі. Було йому тоді 63 роки...

Галина ВИШНЕВСЬКА,
кандидат філологічних наук, доцент

m. Київ

Пам'ятник королю Данилові у Львові

Український король Данило під прапором Львівської землі у XIII ст. (Поштова марка)

УКРАЇНЦІ КУПИЛИ ЦЕРКВУ ДОНЬКИ ЯРОСЛАВА МУДРОГО У ФРАНЦІЇ

Українці купили церкву у Франції. Стародавній храм розташований у містечку Санліс — там, де мала резиденція славетна Анна Ярославна, королева Франції, донька Ярослава Мудрого. Про це повідомляє ТСН.

Отримати церкву у такому місті греко-католицький єпископ Борис Гудзяк ще рік тому навіть не міг мріяти. Каже, ледь не жартома кілька львівських бізнесменів скинулися і придбали храм за 200 тисяч. Але на ремонт потрібні вже

мільйони. «Та це лише початок. Ми будемо думати, як це зробити — і храм, і культурний центр разом», — каже владика Борис.

Саме у Санліс привезли королю Франції, тоді вже удівцеві Генриху I українку Анну. Вона вразила фран-

цузів не лише своєю вродою, але й освіченістю. Дівчина вільно спілкувалася кількома європейськими мовами та зналася на політиці. На державних документах протягом кількох десятиліть поряд з хрестиками неграмотних

клерків стояв чіткий підпис: «Анна Ярославна, королева Франції».

Сьогодні ж на території резиденції працює приватний католицький коледж, учні якого про Анну Ярославну також чули, бо на уроках їм розповідали, що всі французькі королі — це її діти, внуки та правнуки.

ВСЕ ТЕ, ЩО ВМІЮ, ЗНАЮ І ЛЮБЛЮ...

СВІТЛАНА В'ЯЧЕСЛАВІВНА РИМСЬКА — ВЧИТЕЛЬ ВИЩОЇ КАТЕГОРІЇ, «ВЧИТЕЛЬ РОКУ — 2014» МІСЬКОГО ЕТАПУ В НОМІНАЦІЇ «ПОЧАТКОВА ШКОЛА». ЗА ЇЇ ПЛІЧИМА — 24 РОКИ ПЕДАГОГІЧНОГО СТАЖУ, З ЯКИХ 14 РОКІВ ПРАЦІ В УКРАЇНСЬКІЙ ГІМНАЗІЇ. «ВОНА — КРЕАТИВНА, СУЧАСНА І ГРАМОТНА, ПОСТІЙНО ПЕРЕБУВАЄ У ТВОРЧОМУ ПОШУКУ НОВИХ ІДЕЙ ТА СПРОБ, ЧУДОВО ЗНАЄ ПСИХОЛОГІЮ ДИТИНИ, ДО КОЖНОГО МАЄ ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ПІДХІД», — ГОВОРЯТЬ БАТЬКИ ЇЇ УЧНІВ.

У тому, що Світлана В'ячеславівна — творча людина, я переконана ще на початку нашої розмови, бо на моє перше стандартне запитання: «Як ви стали вчителем?», вона відповіла ось так нестандартно:

*Лице у сиву-сиву давнину
Старенькі знали істину одну:
Що треба в серці вогник мати,
Щоб потім діточок навчати.
Що маю вогник той у серці я,
Батьки мої помітили ще малку.
Сміялась вся моя сім'я:
Бо вчила і сестру, і ляльку.
Коли до школи вже пішла,
Та іскра тільки розгорялась,
Хоч зовсім це мала була,
Ким буду — вже не сумнівалась.
Я знала, вчитель — то артист,
Артист, яких на сцені мало.
Щоб не розтрачувати хист,
В шкільному я театрі грала.
Минули швидко ті роки,
І вже мої найперші діти
Вивчають букви залюбки
І на свята дарують квіти...
Все те, що вмію, знаю і люблю,
Я хочу своїм учням передати,
Тому цей вогник, іскру що малу
Я буду й далі дітям дарувати!*

Ще навчаючись у своїй рідній школі № 37 м. Сімферополя, починаючи з 6-го класу, її як одну з кращих учениць просили іноді провести уроки у початковій школі, коли треба було замінити вчительку. Для Світлани це було справжнє свято! Після закінчення школи вона вступила до Ялтинського педагогічного училища. Отримавши спеціальність «Вчитель молодших класів», за розподілом потрапила в село Донське Сімферопольського району. Потім працювала в сімферопольській школі № 29.

І ось уже 14 років Світлана В'ячеславівна працює в НВК «Українська школа-гімназія». Прийшла до гімназії ще в той час, коли початкова школа розміщувалася в орендованих класах школи № 27, а старші класи — в дитсадку. Це вже пізніше, у 2004 році вчителі і діти поселяться в чудовій новобудові, з сучасним обладнанням, комп'ютерами, проекторами та ін.

Але будь-яке, навіть найдорожче обладнання нічого не варте без ідей, новітніх методик, педагогічного пошуку. Третій рік поспіль Світлана В'ячеславівна працює за новою програмою «Росток», використовуючи на уроках діяльнісний метод навчання (коли діти отримують не готові знання, а самі намагаються дати відповіді на запитання), радіє,

що вже бачить хороші результати. Вона вважає, що педагоги, які працюють за діяльнісним методом, й самі отримують додатковий стимул, натхнення для особистісного розвитку, досягають успіхів у творчій діяльності, мають справжнє задоволення від роботи.

Принцип варіативності знімає в учнів страх перед помилкою, вчить сприймати невдачі не як трагедію, а як сигнал для її виправлення. Такий підхід до вирішення проблем, особливо у важких ситуаціях, необхідний і в житті: у разі невдачі не засмучуватися, а шукати і знаходити конструктивний шлях. Тому й уроки проходять під гаслом: «Не так страшно помилитися, як не побачити і не виправити помилки».

Принцип творчості формує у школярів здатність самостійно знаходити рішення завдань, які ще не зустрічалися, самостійне «відкриття» ними нових способів дії. Учні вчаться використовувати різноманітну довідкову літературу. Охоче беруть участь в різноманітних інтелектуальних конкурсах.

Довго ще можна перераховувати методи, прийоми та принципи праці досвідченого педагога, які дають добрі результати у навчанні. Та, напевне, найкраще про успіхи своїх дітей можуть сказати батьки.

«Коли я віддавала свого сина у клас до Світлани В'ячеславівни, — говорить мама Єгора Рибіна, — то, безумовно, знала, що це сильний учитель. Але не сподівалася на такі успіхи мого сина. Цього року він отримав червоний диплом у математичному конкурсі «Кенгуру». А загалом з класу 90% дітей отримали срібні дипломи. Думається, що у цьому заслуга саме вчительки».

Безумовно, роль учителя у початковій школі першорядна. З одного боку, Світлана В'ячеславівна не може відійти від стандартних програм навчання, але, з іншого, — вона, на мою думку, розуміє, що немає вірнішого способу вбити інтерес до навчання, як виконувати стандартну шкільну програму. Тому і вдається до творчих експериментів, недарма її клас займається за програмою «Росток». Що це дає?

Наприклад, мій син Єгор займається тхеквондо, він виборов уже декілька золотих медалей на змаганнях. Мабуть, мистецтво бою в єдиноборствах, тактику і стратегію у ньому розвинув не лише тренер, а й шкільний учитель. Світлана

В'ячеславівна розуміє, що навчання малих дітей — це мистецтво. Відмінність між мистецтвом навчання й мистецтвом єдиноборства полягає в тому, що східні єдиноборства усі визнають мистецтвом, як музику чи живопис, а навчання, наприклад, математику, — ні. Усі розуміють, що художники і поети створюють твори мистецтва. Так чому ж не визнається мистецтвом навчання, тим більше, коли воно відходить від стандартних програм?

Я вважаю, що Світлана В'ячеславівна займається саме мистецтвом. Як це вона робить? Обирає для дітей цікаві й природні завдання, відповідно до їхніх смаків, інтересів, досвіду. Вона створює дітям можливість робити відкриття, висувати гіпотези. У класі складаються щирі, відкриті взаємостосунки з учнями. А це вимагає дуже великої відповідальності й дуже великої відкритості.

Безумовно, простіше бути пасивним «толмачем» готових шкільних матеріалів і дотримуватися інструкцій, як у кулінарному рецепті: задавати вчити правила, параграфи, номери задач, тобто «проходити програму». Складніше — глибоко мислити й передавати свої думки учням. Вважаю, що Світлана В'ячеславівна — чудовий вчитель. Вона точно розуміє, як треба навчати дітей, і головне — вона любить свою справу».

«На мій погляд, методи й прийоми, які використовує на своїх уроках Світлана В'ячеславівна, — цілком новаторські, — говорить мама учениці Аамалії Тоноян. — Передусім, вона розвиває в дітях їхню вроджену зацікавленість до всього, при цьому допомагає зрозуміти те, чого або що вони ще не здатні пояснити самі. В цьому сприяє вивчення логіки й загалом програма «Росток», за якою навчаються діти. Світлана В'ячеславівна веде навчан-

ня шляхом організації творчого процесу. Якщо не буде творчості в навчанні, то гарантовано нічого не буде займатися власне навчанням, це буде просто заучування.

Творчість у навчанні з боку Світлани В'ячеславівни — це вміння, а може, мистецтво пояснювати й давати дітям можливість самим пояснювати. Адже, якщо ми не даємо можливість дітям пояснювати, формулювати власні завдання, висувати гіпотези, робити відкриття, помилитися, зазнавати творчих невдач, надихатися, надавати свої, нехай і незграбні пояснення, — то ми позбавляємо їх самого процесу навчання.

Світлана В'ячеславівна користується програмою «Росток», яка пропонує завдання, відповіді на які передбачають застосування логіки й творчого мислення. Ці загадки цікаво розгадувати, вони є основою для наступних цікавих завдань.

У неї навчання не перетворюється в просту передачу інформації. У її методах обов'язково присутні елементи захоплення, що поділяється з учнем. Відповідно, вона — співавтор нових дитячих ідей.

Світлана В'ячеславівна розуміє, що навчання — це складні людські взаємостосунки, певного методу тут бути не може. У неї є відчуття навчання, бо вона говорить про все нешаблонно, природньо, бо прекрасно розуміє свою справу».

«Для Світлани В'ячеславівни навчання — це відкритість, чесність,

бажання ділитися з дітьми радістю знання, — переконана мама Христини Михайличенко. — Без цього усі педагогічні дипломи світу нічого не варті! Наші діти тягнуться до прекрасного, вони від природи зацікавлені, як і всі ми. А Світлана В'ячеславівна просто вміє їм про це розказати, і що важливо — вислухати їх. Я впевнена, що навчання дітей — це мистецтво, а мистецтвом повинні займатися справжні педагоги!»

Напевне, після таких слів батьків у кожного вчителя просто виростуть крила! Але щоб заслужити їх, щоб провести для дітей цікавий творчий урок, вчителю потрібно немало часу. Бувають і безсонні ночі, коли разом з пані Світланною не спить вся родина. Мене дуже зворушило одне фото з сімейного альбому, на якому чоловік Світлани В'ячеславівни — Олег Степанович, працівник ДАІ, допомагає дружині розфарбовувати її малюнки! А ще Світлана В'ячеславівна безмежно вдячна батькам, котрі підтримують і розвивають творчі здібності своїх дітей. Коли діяти ось так, гуртом, — можна освітянські гори перевернути!

Тож нових творчих педагогічних вершин Вам, пані Світлано! І нехай все те, що Ви вмієте, знаєте, любите і передаєте своїм учням, стає для них тією духовною висотою, що й робить нас у цьому світі Людьми.

Любов СОВИК

Світлана В'ячеславівна з родиною

«КОЛОСОК» – ЦЕ БУЛО КЛАСНО!»

У гостинній школі № 7 міста Сімферополя пройшов IV інтелектуальний турнір за Малий Кубок дитячого науково-популярного журналу «КОЛОСОК». У турнірі взяли участь дев'ятнадцять команд учнів 5-6 класів. За традицією гра проходила в три тури: відбірковий, півфінальний і фінальний. Всі учасники отримали призи, а переможці були нагороджені золотим Малим Кубком журналу «КОЛОСОК». Ось що сказали про гру капітани команд, що посіли перше і друге місце в турнірі:

Капітан команди «Фіксики» Бекіров Еміль, учень 5-А класу, НВК «Школа-садок» № 15, м. Сімферополь: «Цього року ми вперше брали участь у турнірі за Малий Кубок журналу «КОЛОСОК». Ми — це команда п'ятикласників «Фіксики» НВК «Школа-садок» № 15 м. Сімферополя. Ми дуже переживали, як у нас все вийде. У першому турі все було добре — ми зіграли краще всіх суперників, набрали більше всіх балів. А в другому турі, окрилені першою перемогою, ми трохи розслабилися і

були лише четвертими, але пройшли до фіналу. У перерві ми зібралися всією командою, трохи поспілкувалися і вирішили, що треба грати всією командою як єдиним цілим і... ми виграли Малий Кубок журналу «КОЛОСОК». Відразу ж після гри ми вирішили, що будемо дуже уважно читати всі журнали «КОЛОСОК», адже там стільки всього цікавого і пізнавального. Сподіваємося, що і Великий Кубок, який буде розіграватися в березні 2014 року, буде теж наш. Організаторам турніру величез-

не спасибі за медалі, призи, булочки, а найголовніше — за масу задоволення від гри. Адже на грі було все: цікаві питання, таємнича «синя» скринька, склеювання пазлів, бенгальські вогні і навіть виконання гімну журналу «КОЛОСОК». Це було класно!»

Капітан команди «Інь-Янь» Буканов Валерій, учень 6-Б класу, ЗОШ I-III ст. № 40, м. Сімферополь: «Турнір за Кубок науково-популярного журналу «КОЛОСОК» я б назвав найкращою інтелектуальною грою для учнів шкіл у наш час. Ось уже кілька років я передплачую і з цікавістю читаю цей пізнавальний природничий журнал. У нашому класі «КОЛОСОК» читають багато учнів. Коли нам оголосили про те,

що наші знання можна показати на конкурсі, ми дуже зраділи. Щоб потрапити в команду, нам довелося багато запам'ятовувати, оскільки відбір в команду був серйозним: вибирали найсильніших. Команду ми назвали «Інь-Янь», оскільки вважаємо, що це якнайкраще відображає все наше життя, природу, наші прагнення. Ми заздалегідь намалювали емблему і придумали девіз для привітання. Коли ми збиралися на гру, нам дуже хотілося гідно виступити, але в той же час ми переживали, що не зможемо виправдати покладені на нас надії. Радості нашої не було меж, коли оголосили результати першого туру. У другому турі ми вже були кращими, і в нас загорілася надія

перемогти. Третій тур був непротрим, але ми старалися, як могли. Ми дуже раді, що отримали срібні медалі та передплату на журнал у подарунок, а також можливість виграти Великий Кубок у березні 2014 року на Кримському республіканському турнірі. Хочеться сказати величезне спасибі всім організаторам конкурсу за чудове свято, а школі № 7 — за гостинність. Турнір — свято знань конкурсу та журналу «КОЛОСОК».

Гра пройшла на одному диханні, всі учасники отримали багато яскравих вражень і заряд енергії на майбутні ігри. Спасибі тобі, «КОЛОСОК»!

Віктор МЯСНИКОВ, організатор турніру в м. Сімферополі, координатор конкурсу в Криму

ПРО МУЖНІСТЬ — З ПЕРШИХ ВУСТ

Нещодавно у гості до учнів навчальних закладів Добрівської долини завітали військово-вслужбовці окремої бригади берегової оборони ВМС України. В рамках реалізації планових заходів з військово-патріотичного виховання молоді, що відбуваються в Криму напередодні Дня Збройних Сил України, перша година занять у школах мала назву «Урок мужності».

Гості у військових одностроях у відвертому та не-

упередженому діалозі з учнями розповіли про історію та сучасне національного війська. Про перспективи його розвитку та переваги контрактної служби. Як не дивно, але найактивнішими учасниками спілкування з військово-вслужбовцями стали дівчата. Саме від них лунала найбільша кількість запитань, і саме вони були вдячними та уважними слухачами. Як сказала учениця 9 класу Даша Ходирева: «Ми отримали чудову нагоду почути корисну

інформацію не від викладача, який під час підготовки до занять користується довідковою літературою, а безпосередньо від військових. Адже саме вони щодня займаються бойовою підготовкою на полігонах, на стрільбищах, вдосконалюють свою майстерність, поліпшують свій фах. Дуже цікаво було почути розповідь про сучасну армію, про переваги контрактної служби не шаблонними фразами, а людською, максимально зрозумілою мовою від тих,

кого ми називаємо захисниками нашої країни».

Та не лише питаннями українського війська окреслювався урок мужності. Споконвічні проблеми захисту Батьківщини, виконання конституційного обов'язку, захисту суверенітету та територіальної цілісності країни також знайшли підтримку в аудиторіях. 45-хвилинна розмова промайнула швидко, та навіть після дзвінка, що сповіщав про початок перерви, учні ще довго не відпускали своїх гос-

тей, раз за разом ставлячи свої запитання.

За словами викладача української мови та літератури Перевальненської загальноосвітньої школи Юлії Тряпичіної, такі зустрічі військових зі школярами є корисними та ефективними.

— Військовослужбовці допомагають нам виховувати наших учнів. Це не є перебільшення, тому що така співпраця налагоджена та є системною, прикладів тому безліч й усі вони позитивні, — розповідає вчителька.

Саме таким чином головна мета військово-патріотичного виховання підрастаючого покоління — підготовка та виховання самовідданих, свідомих захисників Батьківщини, готових виступити на захист територіальної цілісності та незалежності України, реалізується на практиці, наповнюється конкретним змістом, цільовими справами та має реальний результат.

Владислав СЕЛЕЗНЬОВ, підполковник

м. Сімферополь

ПРОФОРІЄНТАЦІЙНА ГОДИНА У ШКОЛІ

Вибір професії — перший крок до самостійного життя, від якого залежить подальша доля. Зробити цей вибір легко, необхідно бути внутрішньо готовим і впевненим у тому, що крок робиться в потрібному напрямку. У бібліотеці-філії № 3 ім. І. П. Котляревського м. Сімферополь постійно проводиться профорієнтаційна робота з учнями старших класів, надається практична допомога у виборі майбутнього фаху. Продовжуючи цю справу, співробітники бібліотеки спільно з бібліотекою школи № 4 провели для учнів старших класів профорієнтаційну годину.

Інспектор кадрового забезпечення Центрального РВВС старший лейтенант міліції Зера Кадирова, запрошена на захід, розповіла про свою професію, будні служби, ознайомила з правилами вступу та оформленням документів до ВНЗ системи МВС, відповідала на запитання старшокласників. Валентина Плахіна, співробітниця бібліотеки-філії № 3, розповіла про напрямки діяльності філії у сфері профорієнтації, запросила учнів до пункту вільного доступу до мережі Інтернет, який знаходиться в бібліотеці, та ознайомила з новими видами послуг, що надаються філією. Завідувач шкільної бібліотеки Інна Непомняща порекомендувала юнакам літературу з профорієнтації, що є в їхньому фонді.

Ірина КАЗАНЦЕВА, завідувач бібліотеки-філії № 3 ім. І. П. Котляревського, м. Сімферополь

Місяць тому Україна вшанувала село й селян. В Україні був День працівників сільського господарства. День, у який по українських селах мали би радіти і святкувати. Але, давайте чесно, — мало хто радів, а тим більше — святкував. Бо святкувати нема що.

Я зумисно не подавав цю статтю у святковий День українського селянина. Я хотів, аби салюти трохи стихли, бо про село українське сьогодні треба говорити, як говорив лікар з пацієнтом. Давайте спершу згадаємо далеку історію і першопочатки нашого українського грецького сільства.

Справді вже багато написано, а скільки мовлено-перемовлено про невтомні руки українського хлібороба, про його терплячу вдачу, наполегливість і мудрість, з якими він господарює на землі, облаштовує свій побут. Цим заслужив він собі повагу. Українці були, є і, можна бути певними, будуть носіями великої культури землеробства.

Пригадаймо історію. Монахи-сидівники з Києва влаштовують на Московщині городи й сади. Селянин зі Слобожанщини Є. В. Редько привіз у передгір'я Заїлійського Алатау саджанці Апорту (українського Шлапака або Опарки), який став коронним сортом яблук і дав назву столиці Казахстану — Алмата, що в перекладі означає «батько яблук». Невідомий український в'язень холодних Соловків завозить туди вишню і яблуню. Перші сади й городи в Сибіру закладає академік М. Ф. Кашенко. У війну евакуйовані запорожці навчили уральців і сибіряків культивувати помідори. Чудові груші вирощують наші одноомовці в с. Іванівці, що на березі Іссик-Кулю. Грецької-українці першими посадили гречку в Південній Америці. Фермери-українці, яких дев'яносто відсотків серед хліборобів Канади, годують свою країну та експортують зерно мало не в половину держав світу.

Саме на талант українського селянина базувалася аграрна реформа П. А. Столипіна, за десять років після початку якої самодержавна Росія зробила гігантський, прогресивний крок. Американці, вражені швидким розвитком суспільства, відраділи до Росії своїх економістів вивчати цей феномен. У книзі, виданій у США в 1916 році та перевиданій у Франції кілька років тому, йдеться, що коли Росію не спіткають катаклізи, вона в середині ХХ століття вийде на чільне місце у світі.

На століпінську реформу сьогодні змушує дивитися з особливою увагою. Своєю часу вона привела до зміцнення селянства як соціальної опори держави і спрямовувалася головним чином на використання здібностей і трудолюбства селян України. П. А. Століпін розумів, що тільки український селянин може дати толк землі всієї Росії «неисходимой». І понад мільйон українських селян змусили виїхати тоді на необжиті простори Далекого Сходу, Сибіру, Середньої Азії.

По-своєму продовжили «реформу» комуністи, які наганом і багнетом відірвали від землі й кинули українського селянина в резервації Сибіру та Півночі. Ось і виходить, що українці вирощеним і на рідній землі, і в поселеннях та засланнях годували всю «Росію велику», яка, крім усього, ще й продавала хліб за кордон. Зрозуміло, що сьо-

годнішим великодержавникам усе це добре відомо й вони просто не мислять життя без України.

Проймається гордістю за нашого селянина, який попри багатовікове пригнічення зумів вижити, зберегти свою мову, найкращі національні надбання, одне з яких — уміння господарювати на землі. Та інакше не могло статися, адже світовий центр хліборобства був започаткований понад десять тисяч років тому саме на території нинішньої України, зародивши трипільську культуру. Тут існувала цивілізація давніх хліборобів, була держава аріїв. Гадають, а дехто й стверджує,

версальний агрегат для поверхневого обробітку ґрунту та одночасного посіву. Завезений до Канади переселенцями з України букер успішно застосовувався під час освоєння прерій, а потім став основою безвідвальних знарядь, що прийшли до нас через Казахстан як «нова прогресивна» технологія.

Ми ж тим часом немоємо до світових стандартів, нехтуючи своїми кращими (чи просто не знаючи їх) сортами, агротехнікою, технологіями, машинами, породами, опускаючись нижче свого можливого та здобутого.

Для прикладу візьмо тварин-

є, що потрібно лише зібрати, щоб на ґрунті досягнень наших і зарубіжних будувати вищий щабель науки й практики. Рабське поклоніння перед чужим заважає сповна використовувати власний інтелект.

Настав час відновити престиж праці селянина. Доречно сказати, що в країнах Заходу фермер за соціальним авторитетом стоїть на третьому місці після юриста й лікаря. Сільськогосподарське виробництво там перебуває на дотації держави. Або, як у Ліхтенштейні, забезпечує авторитет і стабільність держави. У нас же навпаки, в усі скрутні часи держава виживала за

Донські ж козаки не вмів господарювати, врожаї збирали низькі і постійно намагалися здати землю в оренду кубанцям, аби бути з хлібом.

Село було завжди тим джерелом, котре жило промислові центри продуктами харчування, сировиною, робочою силою, взаємодіючи засоби виробництва та промислової продукції. У тяжкій економічній ситуації село, як йому не важко, продовжує виконувати свої обов'язки перед містом, а ось промислові центри спасували. Селяни як ніхто знають, що лише праця створює багатство, а тому не страйкують... Бездумне страйкування забрало багато сил і натягло великої бідності для всіх. Серед шахтарів, на жаль, не виявилось тих, хто б замість страйків організував прямі зв'язки з селом.

Тут доречно згадати період Гуляйполя, коли батько, або Нестор Махно, як справжній провідник народних мас, налагоджував прямі зв'язки з промисловістю, посилавши до Москви вагони пшениці, а звідти одержував мануфактуру та промислові вироби. Так то ж був час справжньої розрухи. Робилося те без посередників-спекулянтів, котрі тепер жиріють на бідах як села, так і міста.

Крім усього, селяни — це лікарі нації. Вони виробляють свіжу та якісну продукцію, яку не зрівняти із занудно розрекламованою заморською принагідністю. Адже завезені здалеку продукти не відповідають біологічній місцевості, в якій їх вживають, що призводить до захворювань і навіть фатальних наслідків. Нас же заповонила брудна хвиля іноземної отрути у красивій упаковці.

Українці — народ хліборобський. Сільські люди завжди мудрі, бо від землі черпають силу і розум. У селі краще, ніж у місті, зберігаються культура, духовність, звичаї, мова. За добрі людські справи природа віддає добром і здоров'ям.

Селянина треба поважати як найчеснішого та найбагатшого трудівника. Бо він не може не працювати, він не вмів обдурювати, він не здатний хитрувати. Він уміє тільки творити. Творити достаток, творити красу. Він до цього прагне, де б не був, де б не жив.

Кому доводилося перетинати Каспійське море поромом, тим, мабуть, впадала в око пустеля навколо Красноводська з непривітними будинками міста, що печуться на сонці... І ось, як мені довелося побачити, на одній із вулиць на околиці немов оживає з казки біла хатинка, а біля неї — мальви, настурції, жоржини, айстри та чорнобривці. Ну, справжня казкова оаза. До чому приємно і радісно стає за своїх земляків, які і в пустелі вмів творити красу, відриваючи від себе заради цього найдорожче, що є тут, — краплини вологи, щоб дати життя рослинам.

Тому й віряться в нашого селянина, в його вміння працювати біля землі, в його поміркованість. Віряться, що нове покоління селян стане гідним продовжувачем справ тих, кого тотально винищував комунізм, — хазайновитих землеробів, від невтомного одноосібника до мудрого керівника господарства. Віряться, що будувати селянинові залишилось недовго.

Михайло КУРДЮК,
академік Української міжнародної академії оригінальних ідей
м. Тростянець, Чернігівська обл.

«ВІДЕНСЬКИЙ ВАЛЬС» ЗВУЧИТЬ І ДОСІ, ПРОПЛАЧЕНИЙ «РАБАМИ» УКРАЇНСЬКОГО СЕЛА...

що трипільці дали початок арійській расі, що їхніми нащадками були кельти й етруски, що кілька століть вони навіть правили стародавнім Єгиптом, а прізвисько одного з фараонів було Троян.

Трипільці культивували кілька сортів пшениці та ячменю, просо, горох і сочевицю, розводили корів, кіз, вівці, коней, полювали на оленів, косуль, вепрів, ведмедів. Існували величезні хліборобські міста з відповідною організацією суспільства, отже, мали свою державність. Трипільці — це феномен хліборобського таланту українського селянина.

Крім того, є безліч інших підтверджень високої землеробської майстерності тих, хто в далекому і менш віддаленому минулому населяв землі сучасної України. Років за п'ятсот до нової ери давньогрецький історик Геродот, мандруючи причорноморськими степами, зауважив, що скіфи-орачі і скіфи-землероби сіють хліб, цибулю, часник, сочевицю й просо, що в середньому Подніпров'ї жителі займаються землеробством, харчуються хлібом, мають сади і живуть осіло. Вже на початку нашої ери в цих краях побував грецький географ Страбон і також підтвердив хліборобську вдачу місцевого населення.

Отже український селянин, хранитель і годувальник нації, держава має безцінні багатовікові надбання хліборобської практики, якою користується чи не весь світ. Та й де ж, як не в Україні, котра володіє майже сорока відсотками найкращих чорноземів світу, міг нагромаджуватися досвід землеробства? Сам цей досвід дозволяв іше на початку минулого століття збирати врожаї, котрих сьогодні не можуть досягти багато наших господарств. Ось, скажімо, яке визначення рівня господарської діяльності побутувало на Черкащині до колективізації. Якщо врожай пшениці був менший від ста пудів з десятини — то вважалося, що це поганий господар, до середніх належали ті, хто збирав по двісті пудів, а добрий господар мав із десятини понад триста пудів. Це понад 45 центнерів з гектара.

Практика хліборобства разом із кращими господарями потрапляла за кордон, повертаючись звідти іноземними набутками. Саме так сталося з безвідвальним неплузким землеробством, яке давня велось у степах України. Так званий букер, або сівозаорювач, було винайдено на півдні нашої держави. Це уні-

версальний агрегат для поверхневого обробітку ґрунту та одночасного посіву. Завезений до Канади переселенцями з України букер успішно застосовувався під час освоєння прерій, а потім став основою безвідвальних знарядь, що прийшли до нас через Казахстан як «нова прогресивна» технологія.

Або згадаймо силос. Побачили, що німці квасять трави, — й собі почали. Замінили силосом соковиті коренеплоди та традиційну січку. І вгянемо тепер кислоту в корову, а потім не знаємо, від чого хворіють діти. До речі, силос пішов із Прибалтики, де часті дощі не дають встигати заготовити сіна. Дивно й те, що заготовлюється він у час інтенсивного накопичення органічної маси, котра формується в зерно. Отже, недобір урожаю, зайва втрата пального...

У минулому солідні землевласники мали власні дослідні станції, де народжувалась передова практика, чи безпосередньо самі, як В. Я. Ломиковський на Полтавщині, займалися наукою, поєднуючи її з практикою. Саме з ломиковського хутора Трудолюб пішли по всій країні ползахисні лісосмуги, що дозволяло збирати сталі врожаї незалежно від погодних умов. Це сталося на сто років раніше, ніж офіційне прославлення «докучаївських бастіонів».

Було б необ'єктивно, аби ми заперечували досягнення нашої аграрної науки. Але часто наша наука існує ради науки. І найперше — це силкування повторити те, що вже

рахунок села. Ті, хто вирішував долю селянина, зокрема «вожді світового пролетаріату», бачили в українському селянинові лише раба. Вся індустрія колишнього Союзу створювалася за рахунок селянства. Щоби будувати заводи, утримувати армію, з сіл висмоктували всі соки.

Сімдесят років виховувалася зневага до сільського трударя послідовниками Троцького, який усіма фібрами душі ненавидів селян, хоч його батько багатів на розведенні свиней, що забезпечувало добре відомі п'ятки сина. Тож не дивно, що в роки колективізації та Голодомору «віденський вальс» танцювали ледарі, конокради і розбійники, які називалися «бідняками», об'їдаючи награбованим у селян. Наслідки цього грабежу й розбою ми відчуваємо і досі.

Не хотілося б, аби у читача склалися враження, що ми, складаючи шану українському селянинові-трудолюбю, ігноруємо колективну організацію праці. Колективне володіння землею і колективна праця на ній — не новина для України. Це — традиція нашого народу. Колись у козацькій полвова земля переважно була загальною власністю й періодично перерозподілялася між чоловічим населенням. Водночас існували великі економії з найманою працею. Козаки боронили землю і дбайливо господарювали на ній.

Коли зайшла мова про козаків, скажемо про таке. Доктор біологічних наук Г. М. Карасьов, який працював в Асканії-Новій, давав таку характеристику прикавказьким козакам. Кубанські козаки, вихідці із Запоріжжя, — вправні господарники, їхні станиці впорядковані, поля доглянуті, врожаї високі.

ГОЛОДОМОР СПРИЯВ РУСИФІКАЦІЇ УКРАЇНИ

Недавно Інтернет «вибухнув» новиною. Її спричинив Антон Бредихін, ростовський аспірант, помічник депутата Держдуми РФ Віктора Водолацького своєю дивною заявою. Мовляв, щоб обезпечити Росію від настірливої експансії переселенців із сусіднього Китаю, слід здійснити переселення на Урал і в Сибір 7 мільйонів українців, 3,5 мільйона кавказців, 5 мільйонів узбеків і киргизів. Таким чином буде створена буферна зона.

МЗС України відреагувало заявою, в якій, зокрема, йдеться про те, що «...український народ досить сильний і мудрий, щоб не стати демографічним матеріалом для вирішення проблем Росії в Сибіру». Відповідні заяви пролунали від посольств Киргизії та Узбекистану в Росії. Сам нетямущий аспірант змушений був пояснювати, нібито його

не так зрозуміли.

А я з цього приводу хочу розповісти про один із численних сталінських експериментів щодо переселення народів. Мене давно дивує, чому історики, дослідники Голодомору мало або й зовсім не згадують, що саме трагедія українського народу 1932-1933 років покляла початок русифікації нашої країни. Щоб не бути голослівним, наведу документальні дані з цього питання.

Повідомлення Всесоюзного переселенського комітету Раднаркомом СРСР про переселення на Україну колгоспників з інших територій країни 29 грудня 1933 року: «Срочно. Секретно. Начальнику ГУЛАГ ОГПУ тов. Берману ВПК при СНК СРСР сам препроводити оперсводку № 38 о переселенні на Україну по состоянию на 28 декабря с. г. Одновере-

менно ВПК при СНК СРСР сообщает, что преподанный план переселения «выполнен на 104,76%. Всего переселено 21 856 колхозных хозяйств, 117 149 человек, 14 879 лошади, 21 898 коров и 38 705 голов разного скота (в числе последних входят телки, свиньи и овцы)».

1. На 28 декабря 1933 г. отправлено 329 эшелонов, 21 856 хозяйств, 117 149 членов семей, 14 879 лошадей, 21 898 и 38 705 голов разного скота.

2. План перевозок колхозников на Украину окончен и выполнен на 104,7%.

Зам. Председателя ВПК при СНК СРСР Рудь (УДАНГ) СРСР Ф. 5675. Оп.1 спр. 33, ар. 56, оригінал».

Зазначу, що переселення здійснювалося з областей Росії та Білорусії в наші Одеську, Донецьку, Харківську та Дніпропетровську області. І це лише офіційні дані про планове переселення громадян з інших регіонів СРСР в Україну. А скільки залишилось пустих хат,

напівпорожніх сіл... І вони незабаром були зайняті неорганізованими переселенцями з Росії. І жили прості росіяни з простими українцями у дружбі і мирі, не виникало жодного мовного непорозуміння, що, на жаль, має місце серед кіл так званої місцевої еліти у названих вище й деяких інших областях Сходу та Півдня країни.

Що тут скажеш? Прикро, коли окремі державні діячі, в тому числі найвищого рангу, окремі народні депутати свідомо йдуть на порушення 10-ї статті Конституції нашої держави. У той же час у державних органах РФ працюють багато росіяни з українським корінням, проте, чи чули ви, шановні читачі, виступ хоча б одного тамтешнього депутата Думи українською мовою?

Федір Петрович ЛЮДНИЙ,
інвалід ВВ війни, почесний краєзнавець України, почесний громадянин м. Кам'янки Черкаська обл.

(Закінчення. Поч. у № 49-51)
У записці по ВЧ за н. р. 5798 (від 5 березня 1945 року) нарком внутрішніх справ УРСР Рясний зазначав: «Виселення сімей учасників банд ОУН Чернівецької області здійснюється вкрай незадовільно. Останнім часом зовсім припинили виконання цих заходів і в лютому місяці не вислали жодної бандитської родини».

Наказую: негайно активізувати роботу по виявленню бандитських родин. До 20 березня організувати відправку з області одного ешелона».

Протягом 1947 року в східні райони СРСР разом з рідними та поодинокі прибуло майже 25 тисяч дітей «спецпоселенців-ОУНівців» (див. табл. 7).

У березні 1949 року 15 140 «власовців»-українців проживали в Карело-Фінській, Казахській, Узбецькій та Таджикиській РСР, Башкирській та Якутській АРСР, Алтайському, Красноярському, Хабаровському та Приморському краях, Амурській, Кировській, Магаданській, Молотовській, Мурманській, Новосибірській, Сахалінській, Свердловській, Тульській та Читинській областях; 1 352 особи — в Комі АРСР; 240 осіб — в Бурят-Монгольській АРСР. Тоді ж серед «німців-спецпоселенців» значилося 355 українців, серед «фольксдойче» — лише у Новосибірській області — 875, серед «німецьких пособників» (у Таджикиській РСР та Новосибірській області) — 59. За невиконання обов'язкового мінімуму трудоднів 4 392 «винних» українців (усі вони були засуджені до 8 років заслання за Указом Президії ВР СРСР від 02.06.48 року «Про відповідальність за ухилення від громадсько-корисної праці та ведення антисупільного паразитичного способу життя в сільському господарстві») у березні 1949 року проживали в Карело-Фінській РСР, Якутській АРСР, Красноярському та Хабаровському краях, Тюменській області.

Кінець 1940-х років, зазначає В. Земсков, характеризується «максимальним посиленням режиму у відношенні спецпоселенців». Президія ВР СРСР 26 листопада 1948 року приймає Указ «Про карну відповідальність за втечі з місць обов'язкового та постійного виселення осіб, виселених у віддалені райони Радянського Союзу в період Вітчизняної війни», яким встановлювалося, що виселені під час війни на спецпоселення залишаються в цьому статусі навічно, за втечу з місць обов'язкового поселення втікачі «отримували» (якщо попадались) 20 років каторжних робіт.

На початку 1951 року виселені з України були розселені в Кемеровській області (22 624 особи), Хаба-

значення строків, а частині з них рішенням Особливої наради визначався строк заслання — 5 років. Постановою РМ СРСР від 06.04.50 року н. р. 1398-508/сс скасовано строки виселення цим особам і встановлено, що вони переселені у віддалені райони країни навічно».

Про «методику» формування списків «виселенців» дає уявлення лист міністра МДБ УРСР М. Ковальчука начальникам управлінь МДБ західних областей, датований травнем 1959 року: «Міністерство Держбезпеки Союзу РСР листом від 31.07.52 року н. р. 6690/р звертає увагу, що під час розгляду на Особливій нараді справ на членів родин бандитів та бандопособників, яких виселяють у відповідь на здійснені бандитами терористичні та диверсійні акти, встановлюється, що значну частину цих справ оформлено органами МДБ західних обла-

підставі Постанови РМ СРСР від 23.01.51 року), — 1 148 осіб; «куркулів», виселених 1948 року з Ізмаїльської області (відповідно до Постанови РМ СРСР від 16.10.48 року), — 843 особи.

Місцями, в яких протягом 1945-1954 років перебувало багато українців, були (в дужках — спецтабори): Воркута («Речлаг»), Інта-Абезь («Мінлаг»), Ухта, Саранськ-Потьма («Дублаг»), Омськ («Камішлаг»), Караганда («Песчлаг»), Кінгір-Джезказган («Степлаг» — пізніше приєднаний до «Песчлагу»), Тайшет («Єзборлаг»), Норильськ («Горлаг»), Колима («Береглаг») та ін.

Уявлення про «побут» та «перспективи» виселених з України дає вже цитована довідка «Про осіб, виселених на спецпоселення із західних областей Української РСР» (стільма правис оригіналу збережено — І. В.): «По даним МВД Коми

отлучаться за пределы административного района, должны являться на регистрацию в органы МВД один раз в месяц, без разрешения органов МВД не могут выехать в командировку, в соответствии с Постановлением СНК СССР от 08.01.45 г. № 35 к ним применяется штраф, а их дети старше 16 лет, принятые в учебные заведения, не снимаются с учета спецпоселения».

У 1955-1958 роках на підставі ряду постанов РМ СРСР та Указів ВР СРСР були зняті з обліку в місяця спецпоселення 168 862 особи, «залишилось в місцях спецпоселення членів сімей активних учасників націоналістичного підпілля та ігровістів, а також колишніх бандитів ОУН, які після відбуття міри покарання, визначеної судом, направлені по місцю перебування їх сімей» (станом на 14.04.59 року) — 38 252 особи. Президія ВР СРСР 15.06.59 року видає Указ «Про відповідальність колишніх спецпоселенців за самочинне повернення їх в місяці, звідки вони були виселені»; порушникам його загрожував 3-річний термін виселення.

До початку того ж року українським спецпоселенцям подано 29 320 заяв з проханням про звільнення, однак майже усім (27 719 заявникам) було відмовлено.

Непоодинокими були й відмови на проживання спецпоселенцям, що повернулись до рідних домівок. Зокрема, у липні 1959 року в с. Доброгостів (Дрогобицький район на Львівщині) загальні збори колгоспників відмовили «у праві проживання в селі» колишнім спецпоселенцям П. Артимку та В. Буню на тій підставі, що останні «не захотіли працювати в колгоспі». Того ж року в с. Дашава (Стрийський район Львівської області) такими ж загальними зборами було відмовлено у проживанні родині П. Антоніва, мотивація — «Антонів та члени його сім'ї, проживаючи в с. Дашаві до виселення, були активними пособниками банди ОУН».

Ігор ВИННИЧЕНКО

ЛІТЕРАТУРА:

1. Спробу обґрунтування цієї тези зроблено в роботі Даниленка В., Касьянова Г., Кульчицького С. Сталінізм на Україні: 20-30-ті роки. — К.: Либідь, 1991.
2. Центральний державний архів вищих органів влади України.
3. Прилуцький В. І. Небільшовицькі молодіжні об'єднання в УРСР в 20-ті роки. — К., 1993.
4. Мартирологія українських церков. Т. І. Українська православна церква. — Торонто-Балтимор: Смолоскип, 1987.
5. Архів Служби безпеки України.
6. Енциклопедія українознавства. Словникова частина. Т. 3. Нью-Йорк, 1959.
7. Архів Міністерства внутрішніх справ України...
8. Центральний державний архів Російської Федерації.

Ігор ВИННИЧЕНКО

ПРИМУСОВЕ ПЕРЕСЕЛЕННЯ: 1920-ті — ПОЧАТОК 1950-х РОКІВ

ровському краї (19 703), Иркутській області (15 260), Красноярському краї (13 613), Омській області (10 152), Томській (8 881), Молотовській (8 778), Казахській РСР (6 721), Челябінській (5 168), Амурській (4 342), Тюменській (5 128), Читинській (3 747), Архангельській (3 256), Комі АРСР (2 769), Якутській АРСР (2 523), Бурят-Монгольській АРСР (1 688), Кировській області (1 528), Удмуртській АРСР (759), Приморському краї (707) та інших областях (442 особи). Працювали українці переважно у сільському господарстві, вугільній та лісовій промисловості. Зокрема, у Кемеровській області понад 14 тисяч українців були зайняті на той час у вугледобуванні, в цій же галузі в Иркутській області — 2 289 осіб, понад половину — в Челябінській. У довідці «Про осіб, виселених на спецпоселення з Західних областей України» (1955 рік) зазначалося: «Переважає більшість членів родин українських націоналістів-«оунівців», бандитів та бандопособників була переселена без за-

стей УРСР з порушенням інструкції про виселення...»

Більшість справ про виселення на Особливу нараду надається із значним запізненням, а інколи навіть через рік після бандпроваю.

У справах про виселення родин не із тих населених пунктів, де здійснено бандпровай, як правило, немає доказів того, що особи, які виселяються, є родичами або ж безпосередніми помічниками тих бандитів, що здійснили теракт. Окремі органи МДБ УРСР взагалі безвідповідально підходять до обґрунтування законності виселення вказаних родин».

До 01.01.1955 року спецпоселенці — «члени родин ОУНівців та бандопособників з родинами, висланими з Західної України у 1945-1952 роках» (виселені за рішенням Особливої наради, а також згідно з Постановами РМ СРСР від 10.09.47 року та 04.10.48 року) нараховувалося 137 578 осіб, з них 1 625 осіб перебували в місцях позбавлення волі; «родин куркулів, виселених з Західної України 1951 року» (на

АССР, УМВД Красноярского края, Иркутской, Кемеровской, Молотовской, Омской, Томской и Челябинской областей эти лица за время пребывания на спецпоселении в основном хозяйственно обосновались в местах своего нового жительства, особенно проживающие в сельской местности. Многие из них построили свои дома, получили новую трудовую квалификацию и специальность.

Отмечены случаи, когда лица, имеющие хорошо оплачиваемые профессии и хорошо трудоустроенные, после снятия с них ограничений по спецпоселению в связи с необоснованным их выселением, нигде не выезжают с нового места жительства.

За последнее время спецпоселенцами из западных областей Украины подано мною заявлений о направлении их на освоение целинных и залежных земель (Молотовская, Кировская, Иркутская и др. области).

За время пребывания на спецпоселении часть молодежи, выселенной в составе этих семей, вступила в брак с местными жителями Урала и Сибири.

...Из числа детей, снятых с учета, очень незначительная часть выехала к своим родственникам в прежние места жительства. Основная же масса их проживает с родителями в местах поселений.

Вместе с тем Постановление ЦК КПСС и СМ СССР от 05.07.54 г. «О снятии некоторых ограничений в правовом положении спецпоселенцев» не распространяется на украинских националистов, бандитов «ОУН-УПА», бандопособников и членов их семей, выселенных из западных областей Украины...»

Ети категорії лиц не мають права без дозволу органів МВД

Діти спецпоселенців-ОУНівців, які прибули 1947 року із західних областей УРСР, осіб (станом на 1.01.48 року)

Таблиця 7

Місця розселення	Число дітей									
	до 7 років	з них сиріт	7-14 років	з них сиріт	14-16 років	з них сиріт	16-18 років	з них сиріт	разом дітей	з них сиріт
Казахська РСР	887	6	1132	42	448	14	582	22	3049	84
Красноярський край	128	3	189	2	71	3	140	-	528	8
Іркутська область	448	6	903	8	305	5	247	2	1903	21
Молотовська область	986	10	1007	11	569	4	392	12	2954	37
Омська область	1240	5	1672	35	935	10	473	-	4320	50
Челябінська область	737	1	1227	19	389	12	379	24	2732	56
Читинська область	159	-	246	-	48	-	-	-	453	-
РАЗОМ	4585	31	6376	117	2765	48	2213	60	24593	533

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

ГРУДЕНЬ 28

Народився: 1866 р. — Данило Заболотний, український мікробіолог, засновник російської епідеміології.

29

1724 р. — у Петропавлівській в'язниці Петербурга помер наказний гетьман Павло Полуботок.

30

1616 р. — вийшов друком «Часослов» — перша друкована книга в Києві.

Народилися: 1906 р. — Святослав Гордінський, український художник, графік, поет, мистецтвознавець, журналіст, громадський діяч.

1906 р. — Сергій Корольов, радянський вчений у галузі ракетобудування та космонавтики, конструктор. Академік АН СРСР (з 1958). Конструктор перших штучних супутників Землі і космічних кораблів. Сім років

(1939-1945 рр.) відбув у ГУЛАГу, де разом з іншими вченими був примушений займатися розробкою балістичних та геофізичних ракет. Після звільнення очолив радянську ракетну програму. Під його керівництвом запущено першу міжконтинентальну балістичну ракету, перший штучний супутник Землі, перший політ людини в Космос та вихід людини в Космос.

1912 р. — Андрій Сова, актор, гуморист, майстер художнього слова. Помер: 1264 р. — галицький король Данило.

31

Народилися: 1877 р. — Гнат Хоткевич, український письменник, композитор, мистецтвознавець, етнограф, педагог, театральний і громадсько-політичний діяч.

1892 р. — Михайль Семенко, поет, основоположник і

теоретик українського футуризму (також відомого як панфутуризм), невтомний організатор футуристичних утворень, редактор багатьох видань. Модернізував українську лірику урбаністичною тематикою, сміливими експериментами з формою вірша, запровадив свіжі (навіть епатажні) образи й творив нові слова, покликани відбити нову індустріалізовану добу.

1999 р. — померла Соломія Павличко, письменниця, публіцистка, автор праць з історії фемінізму.

СІЧЕНЬ 1

1919 р. — видано закон українського уряду про автокефалію Української православної церкви.

1933 р. — опублікована постановою ЦК ВКП(б) про «добровільну заду державі колгоспами та одноосібниками прихованого хліба» та «вжиття суворих заходів щодо тих, хто «укриватиме хліб».

Народилися: 1842 р. — Василь Мова,

український письменник, поет, драматург.

1857 р. — Степан Ерастов, український письменник і громадсько-політичний діяч на Кубані.

1904 р. — Євген Адамцевич, сліпий бандурист, віртуозний виконавець українських народних історичних пісень, автор «Запорозького маршу». Звуки цього маршу лунають у Верховній Раді України.

1909 р. — Степан Бандера, український політик, голова Проводу ОУН в 1940-1959 роках. Був убитий співробітником КДБ 15 жовтня 1959 року у Мюнхені.

1926 р. — Олексій Нирко, кобзар, засновник ряду капел Криму та Кубані, в'язень ГУЛАГу, дослідник та пропагандист кобзарства, творець музею кобзарства Півдня України та Кубані, заслужений працівник культури України.

1937 р. — Василь Лизанчук, український вчений, професор, доктор філологічних

наук, академік Академії наук вищої школи, заслужений журналіст України, завідувач кафедри радіомовлення і телебачення факультету журналістики Львівського університету імені Івана Франка. Померли: 1647 р. — Петро Могила, святий, політичний, церковний і освітній діяч України, з 1633 року митрополит Київський і Галицький. Прізвисько Могила походить від молдавського слова *mohila*, що

Е. Адамцевич

означає «узвишся», «горбовина». Величезною була його роль і в оновленні православного богослов'я. Лаврську школу, об'єднану в 1632 році з братською, згодом було перетворено на Києво-Могилянську колегію. Це була перша вища православна школа у Східній Європі. У 1991 році на місці Києво-Братської колегії було відкрито Києво-Могилянську академію, яка згодом дістала статус національного університету «Києво-Могилянська академія».

1862 р. — Михайло Остроградський, український математик. Математики давно звикли до термінів: рівняння Остроградського, формула Остроградського-Гаусса, принцип Остроградського-Гамільтона. А в наш час у наукових журналах з математичної фізики з'явилися нові терміни: механіка Остроградського, квантова теорія поля Остроградського, варіаційні принципи Остроградського.

ДОТЯГНУТИСЯ ДО ДАЛЕКОЇ ЗІРКИ

Якби гримувальні кімнати у Кримському академічному українському музичному театрі виділялися для артистів так, як у Кремлівському палаці, — за значущістю в мистецтві та популярністю в глядачів, то під номером один, безперечно, займав би Валерій Карпов. Його навіть у сузір'ї блискучих і талановитих майстрів кримської сцени вирізняє виразна виконавська техніка, володіння прийомами яскравої театральності. Це підтверджують і нагороди та звання. У 1995 році В. Карпову присвоєно звання заслуженого, а в 2006-му — народного артиста України. Він — двічі лауреат Премії Автономної Республіки Крим: у 1996 та 2004 роках. У 2008 році нагороджений відзнакою АРК «За вірність обов'язку», а в 2009-му — орденом «За заслуги» третього ступеня.

Валерій Карпов — актор надзвичайно широкого діапазону, однаково талановито працює в жанрі класичної трагедії, оперети і мюзиклу, виконуючи різнохарактерні ролі від ліричних і комедійних до трагедійних. Його гра відрізняється азартністю, пристрасністю, магією, наповнена іронією і посмішкою. Він досягає граничної точності

в окресленні характерів і в той же час додає образам своїх героїв узагальнююче значення, будь то граф Резанов («Юнона і Авось» А. Вознесенського та О. Рибнікова), авантюрист Кречинський («Весілля Кречинського» О. Колкера) або одна з його краших ролей за останні роки — цар Ірод («Ірод» І. Поклада та О. Вратарьова).

Артист створив яскраві образи в спектаклях за творами українських авторів — Писаря («Майська ніч» М. Лисенка), Опанаса Івановича («Сорочинський ярмарок» О. Рябова), Голохвостова («За двома зайцями» М. Старицького) та інші.

Володіючи рідкісним за тембром і забарвленням баритоном, В. Карпов здійснює власну інтерпретацію багатьох творів пісенної класики, які тематично об'єднані в репертуарі театру в бенефіси «Золото ночей», «Гори, гори, моя зірка», «Карнавал любові». А 23 грудня 2013 року свій ювілейний 55-ий день народження він за артистичною традицією відзначив на сцені, вийшовши до публіки з новим творчим вечором «Незабутнє...».

переконливим, відкритим і чесним, як у реальному житті.

Суспільство наше останнім часом стало дуже політизованим. Якщо раніше воно було занадто закритим, то мітингові пристрасності, що весь грудень вирують у столиці та регіонах країни, зробили громадян політиками. А це неправильно. Кожен повинен займатися своєю справою і бути в ній професіоналом. Політикою ж повинні займатися політики, а нам необхідно пам'ятати передані від батьків і предків слова «віра, надія, любов», які розтоптані майданом.

— А ви з близькими людьми який?

— Життя артиста — як у циркового коня: голова — в квітах, а спина — в милі. З одного боку — блиск і розкіш сцени у світлі софітів, а з другого — труд упереміж із розчаруваннями і багато текстів, для вивчення яких потрібно 25 годин на добу.

Вдома прагну бути домашнім, не люблю гострих кутів. Кухнею, ринками і комунальними послугами займається дружина. Дочка Катя, актриса Кримського академічного театру ляльок, уже живе окремо.

— Що зараз для вас головне в житті?

— Можна все життя йти до якоїсь мети і зруйнувати її в один момент. Для мене зараз головне — втриматися на п'єдесталі, на який зійшов. Ще до свого 50-річчя я підійшов у «всезброєнні»: отримав звання, ордени, медалі. У мене все склалося і я вдячний за це долі.

— Де будете зустрічати Новий рік?

— Новий рік завжди зустрічаю в дорозі. Співаю в Ялті, Алушті чи в іншому місці Криму, де люди збираються за святковим столом біля ялинки. Бо який Новий рік без артиста і Діда Мороза? О 1-ій чи 2-ій годині ночі повертаюся додому.

— Що побажаєте собі і читачам у Новому 2014 році?

— Бажаю собі витримки і терпимості, що є основними рисами слов'янського народу, бути послідовним у думках і вчинках. А читачам «Кримської світлиці» скажу словами Дон Кіхота зі спектаклю «Людина з Ламанчі»:

*Мечтат,
пусть обманет мечта,
Борьтсья, когда побежден!
Искачь непосильной задачи
И жить*

до скончання времен!
Валентина НАСТІНА

— Валерію Вікторовичу, як у вашому житті з'явилися музика і театр? — запитала я артиста напередодні його ювілейної дати.

— Любов до музики мені передалася від батька. Він своє життя пов'язав з армією, авіацією, але в дитинстві у сибірському селі грав у народному театрі і хотів, щоб і я займався музикою. Коли мені було шість років, сусіди сказали йому одного разу: «Купить своєму Валерію фортепіано. Як вас немає вдома, він так співає!».

І незабаром додому привезли нове чорне, вкрите лаком фортепіано. Воно так блищало! І почалося: всі ровесники грають у футбол, а я — гами. Так і пройшло все дитинство в музиці учнем Бердичівської музичної школи на Житомирщині. Потім було навчання в Житомирському музичному училищі по класу фортепіано.

Якось уже після служби в армії я подивився в Київському театрі оперети спектакль «Летучая мышь» Й. Штрауса. Розкішні декорації, незвичайне світло, чоловіки і жінки в перуках — це перше враження від сценічного дійства було таким захоплюючим, що я на два роки залишився в цьому театрі, ставши слухачем його студії.

Встрибнув, можна сказати, в останній вагон поїзда, бо в студію, єдину цього профілю в колишньому Союзі, приймали до 25 років, а мені тоді вже виповнилося 23. Закінчив її і отримав диплом артиста-вокаліста театру музичної комедії. На цьому моя освіта закінчилася і в 1984 році я прийшов на роботу в Кримський український музичний театр з його людськими взаємовідносинами, формуванням професійних якостей, якими користуюся до цього часу. Згодом закін-

чив Київський національний університет культури і мистецтв.

— Яка була ваша перша значна робота, з якої почалося сходження?

— Це була казка «Мал, да удал». За своїм амплу героя я повинен був виконувати в ній іншу роль, однак режисер Володимир Аносов вперше апробував мене в гострохарактерній ролі хлопчика з пальчика. І вона просто перевернула мене самого та ставлення до мене в трупі. Я немов сам себе впіймав і з легкої руки режисера розширив власні акторські можливості.

— Які у вас критерії при створенні образів?

— Відомий російський театральний режисер, актор і викладач Костянтин Станіславський визначив головне завдання артиста: бути людиною. Я ж вважаю, що в роботі над будь-яким образом потрібно залишатися самим собою, мати громадянську світоглядну та особистісну позицію. А ще актор повинен бути самоіронічним.

— У скількох персонажів ви перетілювалися на сцені і які з них улюблені?

— Зіграв більше ста ролей, а найулюбленіша — граф Боні з оперети «Сільва» І. Кальмана, бо вона довгограюча. Я її виконую на сцені шістнадцять років і за цей час перетворився з молодого артиста в професіонала. У ній є всі компоненти, якими повинен досконало володіти артист музичного жанру: драматична акторська гра, вокал, хореографічна пластика. Мій герой і танцює, і співає, і танцює.

— А яка ваша ще не зіграна роль?

— Краща роль. Вона не зіграна.

— З ким із партнерів вам більш за все комфортно і ці-

каво творчо працювати?

— Я двадцять дев'ять років працюю в одному театрі, в який мене привіз мій перший режисер Володимир Аносов, і сподіваюся, що тут буду й далі. Граю в спектаклях, які поставили режисери Володимир Косов, Сергій Сміян, Борис Мартинов, Юрій Федоров. Вокальні дуети зі мною виконують із співаючих артистів Лариса Соколова, Лідія Єгоровичка, Неля Жук, моя дружина Лідія Карпова, Валерій Тюленев і Валерій Лук'янов.

— Що для вас важливіше в творчості: театр чи сольний спів на естраді?

— Театр і акторство — це мірило всього, що є в мистецтві, найдосконаліша сходишка для вокалу. А пісня дає можливість артисту розширити творчий діапазон голосу, розкрити в ній свою душу. Мій улюблений пісенний жанр — романс. У ньому є все: вокальна майстерність, драматичний сюжет і високе почуття, яке називається любов'ю. Вона є головним лейтмотивом старовинних романсів «Очи черные», «Гори, гори, моя зірка», «Отцвели уж давно» і сучасних — «Белый конь», «Напрасные слова» та інших.

Я співаю більше сотні пісень і не виділяю з них улюблених. Обираю для виконання ту, що зіграє душу. І якщо пісню правильно донести слухачу, то зникає грань часу, в якій вона була створена. Головне, — про що в ній йдеться. Це мій основний критерій при введенні в репертуар нового твору.

— Що вважаєте в своєму житті успіхом?

— У творчих людей є таке поняття, як натхнення. Воно до бездарностей не приходить, а лише як продукт праці. І це можна назвати успіхом, щастям. Однак опле-

ски, квіти, шанувальники таланту супроводжують артиста недовго. Кожен вдалий проект породжує й муки: що буде далі? І тоді з'являється депресія. Приходить вона надовго, примушує думати, метастися і дозволяє зробити наступний крок. Саме так я здійснив свої краші творчі роботи.

Депресія — це велика сила. Її потрібно розуміти і робити з неї висновки. Великі депресії виникали і в історії багатьох держав, після яких наступав великий стрибок у розвитку, бо йшов пошук. У нас в Україні він, правда, затягнувся. Для людей мистецтва, що більше від інших піддаються депресії і не всі справляються з нею, вона — як поштох до творчості. Потрібно перебудуватися, змінювати обличчя, сценічну маску і виходити до глядачів. Мені подобається наша публіка.

— Чи є у вашому житті ще щось, що захоплює так само, як театр, сцена?

— Немає. Є хобі: я люблю виїжджати на природу. Це мій найкращий друг. Артистів, людей мистецтва мало чим можна здивувати, бо в нашому середовищі є розкіш, популярність, богема. Мені заряд енергії і масу вражень дає кримська природа, крашою від якої немає. Це райський куточок на землі. Я люблю дивитися на вогонь, на воду, як біжить через поріг потік невеликої річки. Під час його дзорчання зникають усі негативні емоції. В такі хвилини згадується дитинство, коли тільки починали нагромаджуватися в пам'яті враження від пізнання навколишнього світу. З того часу люблю збирати гриби. Навіть тепер, у дорослому віці, мені таланить на них: ніхто стільки не знаходить, як я.

— На сцені ви часто граєте багатьох людей з різних епох, ефектно і бездоганно одягнуті. А який ваш власний стиль в одязі?

— Люблю мистецтво в собі, — говорив К. Станіславський. Однак, на мою думку, не менш важливо любити й себе в мистецтві, бо як і в чому ти виходиш на сцену, таким тебе бачить і глядач. А це вже регулюється не лише театральною необхідністю, а й суспільними законами. Тому потрібно частіше дивитися на свою зовнішність в дзеркалі і бачити себе зсередини. І все ж фраки, смокінги, галстуки для мене — лише в театрі. В житті я віддаю перевагу костюмам спортивного стилю, люблю чорний і білий кольори.

— В якому просторі та часі, по-вашому, людина може бути по-справжньому щасливою? Як ви ставитесь до подій у суспільстві?

— Щоб образ, над яким працюєш у театрі, був яскравим, придумується атмосфера, в якій він існуватиме і відбуватимуться сценічні дії. Найчастіше цей вигаданий світ — фантастичний. Однак актор повинен бути в ньому

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театральні-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштово-відділенні зв'язку України. У країнах далекої зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою — <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com